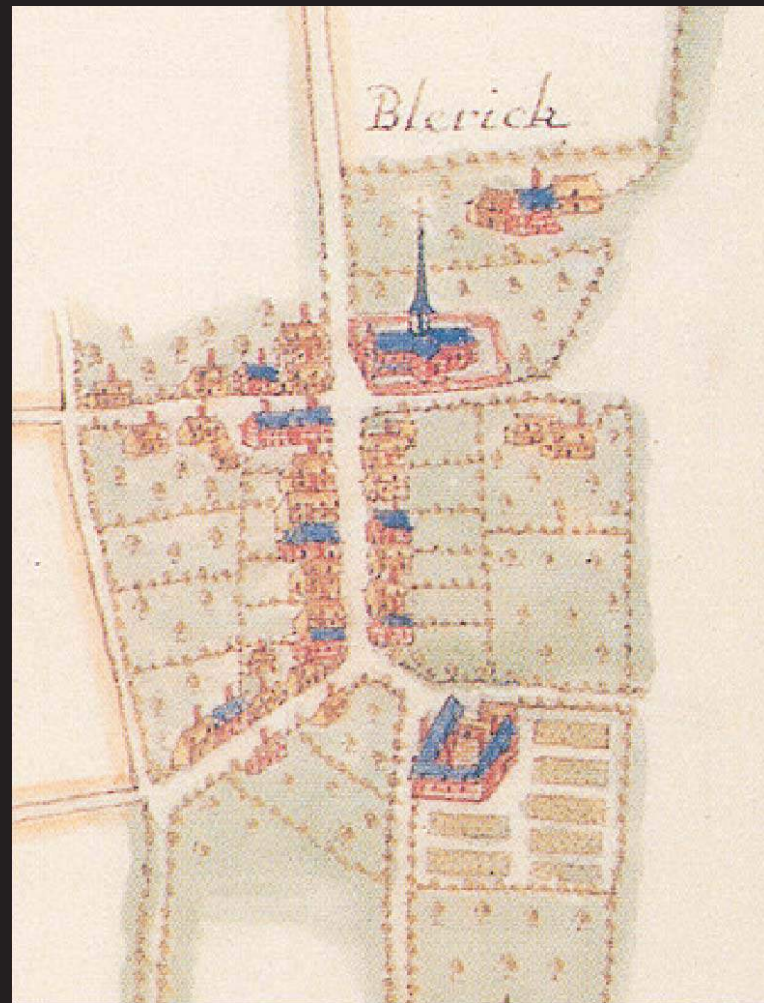


Blerick

Cultuurhistorische verkenning dorpskern



drs. K. Emmens
drs. R.J.M. van Genabeek
drs. J.M.J. Willems

December 2001
BAAC-rapport 01.099

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Colofon

ISBN: 90-77000-10-0

Redactie: drs. K. Emmens
drs J.M.J. Willems
Teksten: drs. K. Emmens
drs. J.M.J. Willems
drs. R.J.M. van Genabeek
Fotografie: drs. K. Emmens
Veldwerk: drs. K. Emmens
drs. J.M.J. Willems
Kaartjes: drs. R.J.M van Genabeek

Copyright: Gemeente Venlo / BAAC bv, 's-Hertogenbosch

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente Venlo en/of BAAC bv te 's-Hertogenbosch.

BAAC bv

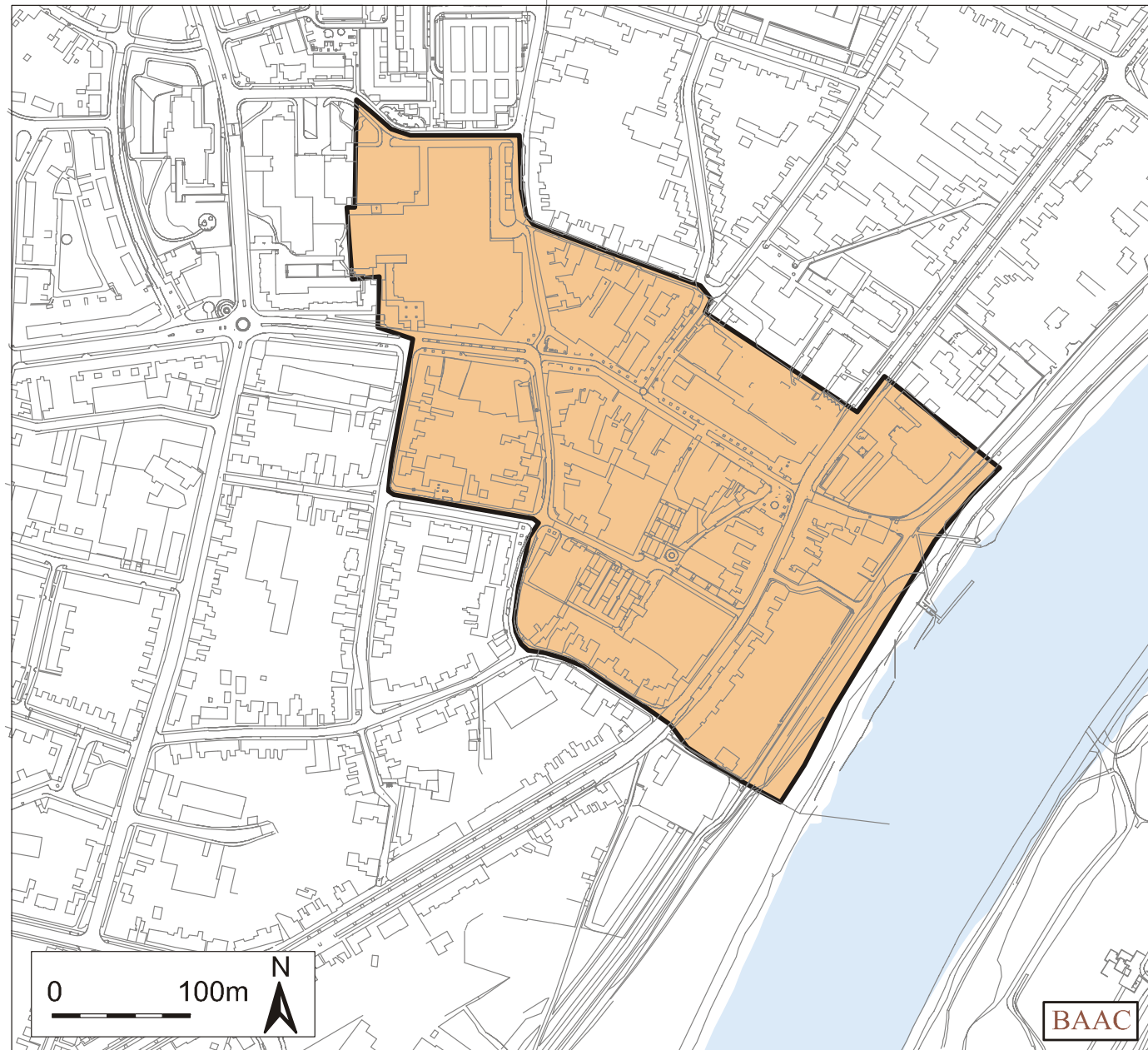
onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Van Tuldenstraat 7
5211 TG 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 36 219
E-mail: info@baac.nl

Hofstraat 4-6
7411 PD Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: info@baac.nl

Inhoud

1	Inleiding	3	4.3	Monumentale panden	20
2	De archeologische context	4	4.3.1	- Monumenten en andere waarde volle panden	20
2.1	De ondergrond en archeologische bewoningssporen	4	4.3.2	- Rijksmonumenten	20
2.2	Van Prehistorie tot de Late Middeleeuwen	4	4.3.3	- Gemeentelijke monumenten	20
2.2.1	- Prehistorie	4	4.3.4	- Andere cultuurhistorische waardevolle panden	21
2.2.2	- Romeinse tijd	4	5	Waardebepaling en aanbevelingen	25
2.2.3	- Vroege Middeleeuwen	5	5.1	De cultuurhistorische waardebepaling	25
2.2.4	- Volle Middeleeuwen	5	5.2	Archeologische verwachting	25
2.2.5	- Late Middeleeuwen	5	5.3	De cultuurhistorische kwaliteit	26
2.3	Archeologische verwachting	6	5.3.1	- Hoge cultuurhistorische kwaliteit	26
3	De historische context	7	5.3.2	- Positieve cultuurhistorische kwaliteit	27
3.1	Van de Late Middeleeuwen tot en met de achttiende eeuw	7	5.3.3	- Indifferente cultuurhistorische kwaliteit	28
3.2	Negentiende eeuw, tijd van grote veranderingen	7	5.3.4	- Negatieve cultuurhistorische kwaliteit	29
3.2.1	- De grote weg door Blerick	7	5.4	Samenvatting en aanbevelingen	30
3.2.2	- De aard van het dorp	8	6	Bijlagen	31
3.2.3	- Een nieuwe kerk	9	6.1	Bijlage I (Archeologische vondsten)	31
3.3	De twintigste eeuw	9	6.2	Bijlage II (Wijziging straatnamen)	31
4	De huidige context	10	6.3	Bijlage III (Literatuur)	31
4.1	Inleiding	10			
4.2	Straten en gevelwanden	10			
4.2.1	- Antoniusplein (hoek Kloosterstraat)	10			
4.2.2	- Kloosterstraat	11			
4.2.3	- Pontanusstraat	13			
4.2.4	- Helling	14			
4.2.5	- Antoniuslaan	14			
4.2.6	- Witherenstraat	15			
4.2.7	- Pepijnstraat	15			
4.2.8	- Eerste Graaf van Loonstraat	16			
4.2.9	- Urbanusstraat	16			
4.2.10	- Van Bornestraat	17			
4.2.11	- Laurentiusstraat	17			
4.2.12	- Laurentiusplein en Carleysplein	17			
4.2.13	- Sint-Hubertusstraat	18			
4.2.15	- Averbodestraat	18			
4.2.16	- Steegstraat	18			
4.2.17	- Maasbresestraat	19			
4.2.18	- De Maasoever	20			



Afb. 1) Het onderzochte gebied wordt begrensd door de rivier de Maas, Maasbrestestraat, Steegstraat, Averbodestraat, Van Bornestraat, Urbanusstraat, Kloosterstraat en Antonius van Paduakerk

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Venlo, Dienst Stadsbeleid, afdeling Grondzaken en Projecten, heeft BAAC bv in november 2001 een stedenbouwkundig-historische en cultuurhistorische verkenning uitgevoerd voor het centrum van het stadsdeel Blerick. Aanleiding voor deze verkenning vormt het voornemen om tot een opwaardering en renovatie van het centrum van Blerick te komen. Daartoe is door het bureau Croonen Adviseurs in 1997 een studie verricht. Genoemd bureau heeft daarbij een plan ontwikkeld voor met name de omgeving van het Laurentiusplein.¹

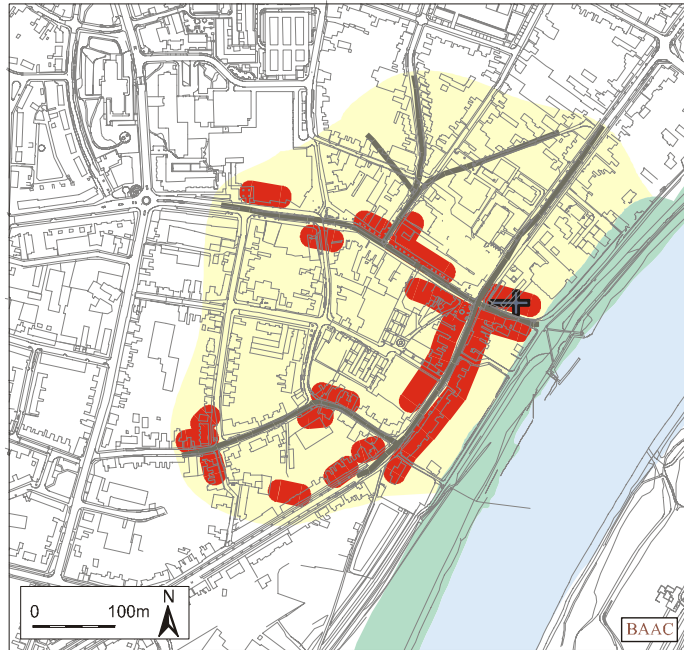
Doel van de verkenning is om inzicht te verschaffen in de mogelijke archeologische waarden van het centrum van Blerick, een kort overzicht te geven van de historische ontwikkeling en door middel van een stedenbouwkundige inventarisatie de huidige situatie te kenschetsen. Naar wij hopen zal deze rapportage een nuttige bijdrage leveren aan de toekomstige ontwikkeling van het gebied. Opgemerkt dient nog dat de 'oude' foto's die in het rapport zijn opgenomen afkomstig zijn van het gemeentearchief Venlo, de 'recente' foto's zijn gemaakt door BAAC bv.

Graag willen wij hierbij N. Vossen en M. van 't Hof (Dienst Stadsbeleid, afdeling Grondzaken en Projecten) en de medewerkers van het gemeentearchief danken voor de verstrekte informatie en de welwillende medewerking.

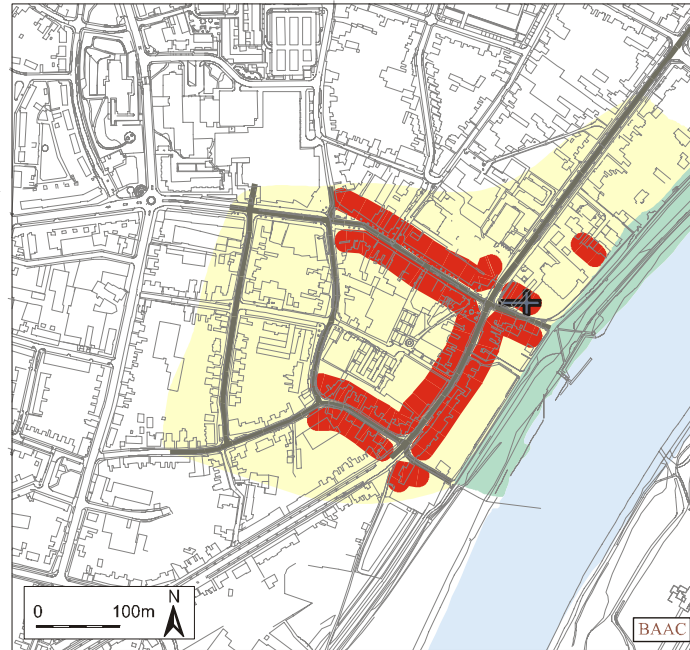
's-Hertogenbosch, 16.12.2001

¹

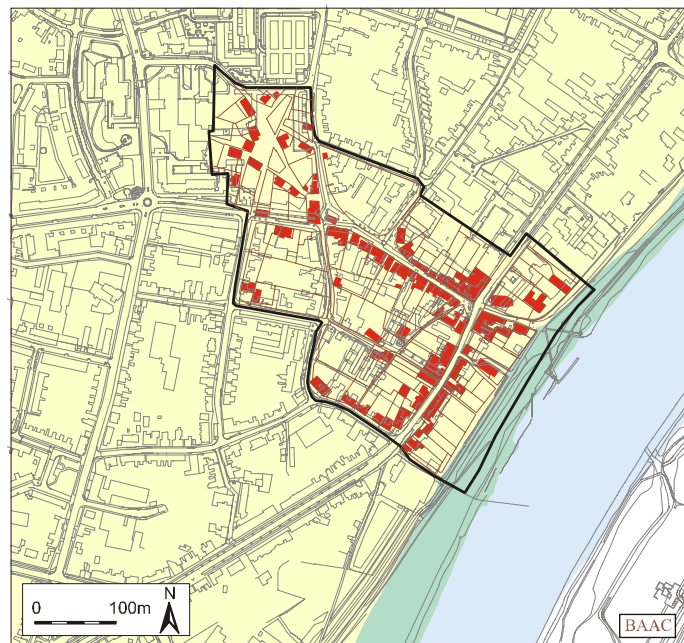
Croonen Adviseurs, *Centrumplan Blerick*. Gemeente Venlo, 's-Hertogenbosch 1997.



Afb. 2) Naar Jacob van Deventer



Afb. 3) Naar de kaart van Averbode ca. 1677



Afb. 4) Naar kadastrale kaart circa 1830



Afb. 5) Naar kadastrale kaart circa 1900

2 De archeologische context

2.1 De ondergrond en archeologische bewoningssporen

De middeleeuwse kern van Blerick is gelegen op de westoever van de Maas, net iets ten zuiden van de middeleeuwse binnenstad van Venlo, die op de oostoever ligt. Het bevindt zich op een zogenaamd laagterras in het Maasdal, waarvan het maaiveld enkele meters hoger ligt dan de strook direct langs de rivier. Alleen bij extreem hoge waterstanden, zoals bijvoorbeeld in 1926, overstroomde dit gebied. De overgang tussen dit laagterras en de rivier wordt gevormd door een steilrand. Naar het westen toe gaat het laagterras eveneens door middel van een steilrand over in een hoog gelegen dekzandgebied. In het laagterras zijn op enkele plaatsen restanten aanwezig van verlande riviermeanders. Deze zijn meestal opgevuld met rivierklei of veen. De steilranden en de vaak aan de afwijkende begroeiing herkenbare oude rivierlopen zijn kenmerkend voor de geologie van dit gebied rond Blerick.

Op verschillende plaatsen op het grondgebied van het huidige Blerick zijn sporen gevonden van bewoners uit het verleden. In veel gevallen gaat het hierbij om toevalsvondsten en een enkele maal om een reguliere opgraving. Aangezien het grootste deel van het laagterras is bebouwd, bestaat er geen systematisch overzicht van de plekken waar in het verleden bewoning heeft plaats gevonden. Onze kennis over de verspreiding van de bewoning is daarom zeer fragmentarisch en het is moeilijk te voorspellen waar archeologische resten te verwachten zijn. De hieronder geschetste ontwikkeling is voornamelijk gebaseerd op een betrekkelijk gering aantal verspreide vondsten.²

2.2 Van de Prehistorie tot de Late Middeleeuwen

2.2.1 Prehistorie

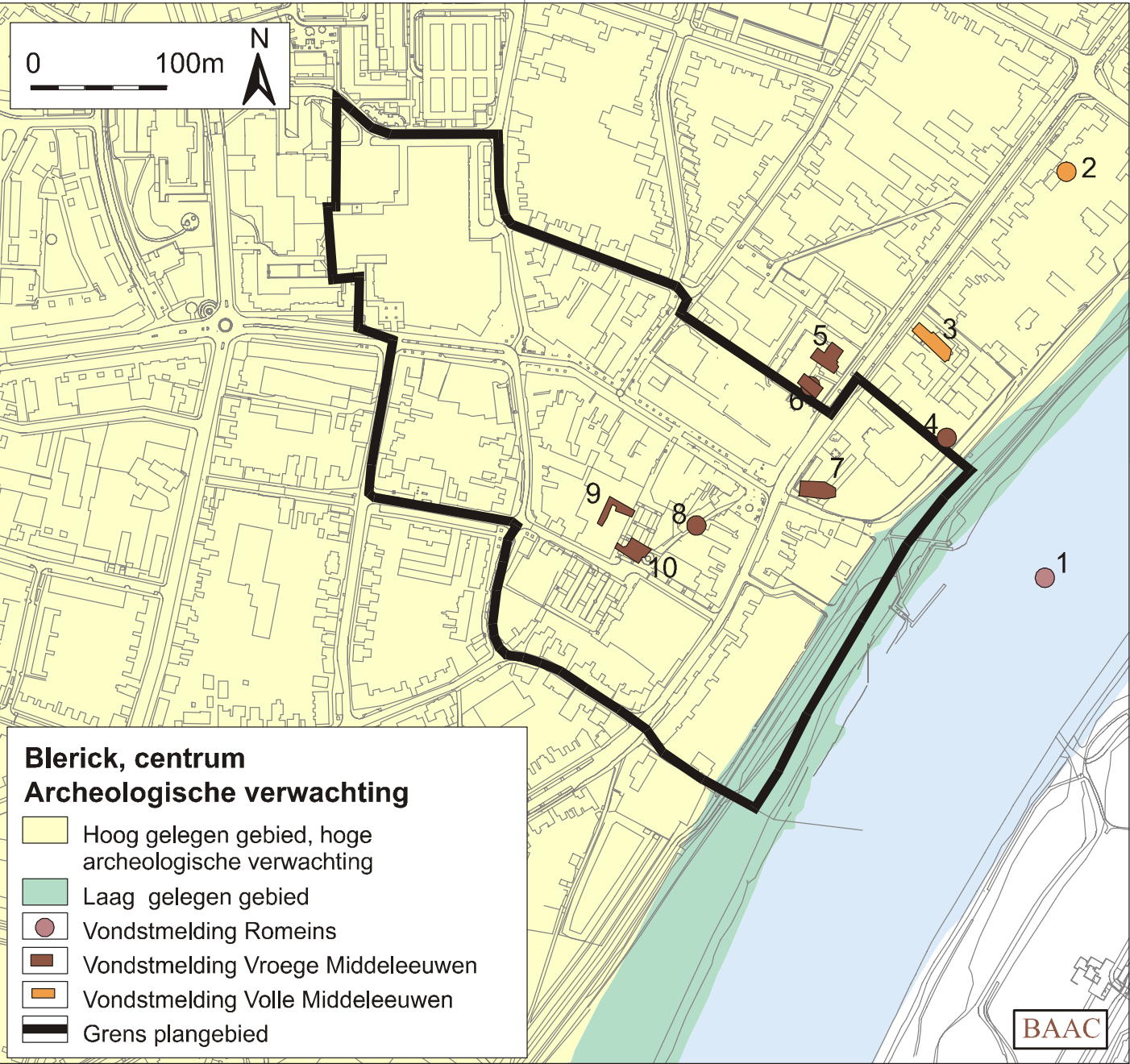
Uit de periode vóór de Romeinse tijd zijn uit het beschreven gebied geen vondsten bekend. Ten zuiden van Blerick, bij Hout-Blerick, zijn in 1993 resten van een grafveld uit de Late Bronstijd aangetroffen, hetgeen erop wijst dat hier in de omgeving in die periode sprake was van bewoning.

2.2.2 Romeinse tijd

De Romeinse tijd vormt voor Blerick een probleem. Van Blerick is namelijk een Romeinse plaatsnaam bekend: Blariacum. Deze naam wordt aangegeven op de Peutingerkaart. Volgens deze kaart lag er aan de weg van Tongeren naar Cuijk een halte of statio met de naam Blariacum. Deze wordt met Blerick geassocieerd. Het probleem is echter dat er uit de middeleeuwse kern van Blerick nauwelijks vondsten uit de Romeinse tijd bekend zijn. Er zijn in ieder geval geen aanwijzingen dat Blariacum op de plaats van de kern van het huidige Blerick lag. Meer naar het westen zijn wel bewoningssporen uit de Romeinse tijd aangetoond. Het is daarom niet uitgesloten dat Blariacum meer naar het westen lag, op de hoger gelegen dekzandgronden. In dat geval heeft de Romeinse weg ook de rand van deze hoge gronden

²

De beschrijving is gebaseerd op Schotten 1995 en gegevens in het archief van de ROB.



Afb. 6) Vondstmeldingen centrum Blerick

gevolgd, hetgeen niet onlogisch is.³ Er zijn dus geen aanwijzingen voor archeologische resten uit de Romeinse tijd in het beschreven gebied.

2.2.3 Vroege Middeleeuwen

Opmerkelijk is dat uit de periode direct na de Romeinse tijd, uit de vijfde eeuw, wel sporen gevonden zijn op het laagterras van de Maas, direct ten noorden van het beschreven gebied. Vondsten uit deze periode zijn over het algemeen schaars en het lijkt erop dat er vanaf deze periode continu bewoning is geweest op de westoever van de Maas. Uit de zesde tot achtste eeuw zijn resten van een grafveld (afb. 6, nr. 2) en een nederzetting (afb. 6, nr. 3) aangetoond aan de huidige Antoniuslaan. Deze liggen net ten zuiden van de vondsten uit de vijfde eeuw. De resten van het grafveld betreffen onder andere twee tonvormige potten, een ijzeren speerpunt en twee bronzen sierknoppen. Van de nederzetting is onder meer een zogenaamde hutkom opgegraven uit de late zevende of vroege achtste eeuw. Uit de negende en tiende eeuw zijn geen nederzettingssporen bekend in het centrum van Blerick maar continuïteit van bewoning is zeker niet uitgesloten.

2.2.4 Volle Middeleeuwen

Net ten zuiden van de vroeg-middeleeuwse vondsten zijn op verschillende plaatsen in het centrum van Blerick resten gevonden uit de elfde en twaalfde eeuw (afb. 6, nrs. 5, 6, 8, 9 en 10). Deze vondsten lijken zich te concentreren in een ruime zone rond de Lambertuskerk. De oudste resten van de in de late negentiende eeuw gesloopte kerk lijken in ieder geval terug te gaan tot de twaalfde eeuw (afb. 6, nr. 7). In die periode lag de nederzetting dus deels ten noorden van de huidige oude kern van Blerick. Hoe ver de bewoning zich landinwaarts en naar het zuiden uitstreckte is niet bekend. De oriëntatie van de opgegraven huizen uit de elfde eeuw doet vermoeden dat er toen al een weg bestond ter plaatse van de huidige Antoniuslaan. Mogelijk was er toen ook al sprake van een doorwaadbare plaats in de Maas ter hoogte van de Helling.⁴ Als dit het geval is zou dat de ligging van de Lambertuskerk verklaren op de kruising tussen de noord-zuid lopende weg langs de Maas (de huidige Antoniuslaan-Pontanusstraat) en een weg, die vanaf de doorwaadbare plaats land inwaarts voerde (de huidige Helling-Kloosterstraat). Dit kruispunt zou de kern gaan vormen van laat-middeleeuwse Blerick.

2.2.5 Late Middeleeuwen

Zoals hierboven al is geschetst lijkt er in de huidige oude kern van Blerick in ieder geval vanaf de elfde eeuw sprake te zijn van bewoning. Deze is geconcentreerd rond de kruising Antoniuslaan/Pontanusstraat en Helling/Kloosterstraat. Op de oudste kaart waarop Blerick staat aangegeven, de kaart van Jacob van Deventer uit circa 1560, staan de meeste huizen langs de latere Pontanusstraat, dus ten zuiden van de kerk en in mindere mate langs de latere Kloosterstraat. De kerk ligt in die periode min of meer aan de noordostrand van het dorp. De kerk wordt in de loop van de middeleeuwen diverse malen vernieuwd en vergroot. De restanten hiervan zijn in 1949 door Glasbergen onderzocht.⁵ Over de aard van de bebouwing in de Middeleeuwen kan weinig worden gezegd. Het merendeel van de huizen zal bestaan hebben uit boerderijen. Dicht bij de kerk was de bebouwingstructuur wat dichter.

³ Schotten 1995, p15.
⁴ Nota Stadsbeelden, p.35
⁵ Glazema 1948; blz. 216-220.

2.3 Archeologische verwachting

Op de indicatieve kaart archeologische waarden (IKAW) van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) is het gebied van de bebouwde kom van Blerick niet gekarteerd. De gebieden die in het westen en zuiden op Blerick aansluiten en deels dezelfde geologische ligging hebben staan echter aangegeven als terreinen met hoge archeologische waarde. Om die reden kan ervan worden uitgegaan dat het in dit rapport beschreven gebied ook een hoge archeologische waarde bezit. Om dit nog wat te nuanceren kan op basis van de hierboven geschetste vondsten een iets verfijndere archeologische verwachting worden gemaakt. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat onze kennis voornamelijk gebaseerd is op enkele toevalsvondsten in een grotendeels bebouwd gebied. Er kan desalniettemin een zone aangegeven worden waarin vrijwel zeker bewoningssporen te verwachten zijn. Buiten deze zone zijn archeologische vondsten zeker niet uit te sluiten maar zal eerst verkennend onderzoek plaats moeten vinden.

In een zone langs de Maas, aan weerszijden van de Antoniuslaan en de Pontanusstraat zijn bewoningssporen te verwachten uit de Vroege, Volle en Late Middeleeuwen. Het lijkt erop dat de nederzetting zich in de loop van de tijd naar het zuiden heeft verplaatst. De belangrijkste laat-middeleeuwse bebouwingsresten zijn te verwachten langs de Pontanusstraat en rond de kruising Helling-Kloosterstraat-Pontanusstraat-Antoniuslaan. Aan de Helling, onder de parkeerplaats voor de kerk, liggen de resten van de middeleeuwse Lambertuskerk, die kort voor 1900 is afgebroken. De Helling en de steilrand vormen een cultuurhistorisch waardevol element aangezien deze verwijzen naar de oude rivierovergang op deze plaats, waaraan het middeleeuwse Blerick haar ontstaan te danken heeft.

3 De historische context

3.1 Van de Late Middeleeuwen tot en met de achttiende eeuw

In de Vroege Middeleeuwen bestond er al een dorpje genaamd Blerick. Zo rond 1200 stond in dat dorpje ook al een kerk: de Sint-Lambertuskerk. Het dorp zal niet veel meer geweest zijn dan een gehucht. In de nabijheid van die kerk, rondom de huidige kruising Antoniuslaan, Pontanusstraat (Hoogstraat), Helling (Maasstraatje, Cissenstraatje, Kerkstraatje) en Kloosterstraat (Koestraat) zullen enkele gebouwen gestaan hebben. Het merendeel zal een agrarisch karakter gehad hebben.

De nabijheid van de stad Venlo zal voor de inwoners van Blerick zowel voordelen als nadelen gehad hebben. Aan de ene kant bood de stad een afzetmarkt voor de agrarische producten van de boeren en een veilig heenkomen in gevaarlijke tijden, anderzijds was het juist die stad die gevaar aantrok. De vele belegeringen van Venlo in de Middeleeuwen zullen veel slachtoffers tot gevolg gehad hebben en veel schade aan gebouwen en landerijen. Zo belegerde in september 1543 Karel V de stad Venlo in zijn strijd met hertog Willem van Gelre. Het kwam de inwoners van Blerick duur te staan: de kerk en vele huizen gingen in vlammen op. Behalve de oorlogshandelingen zelf zullen ook inkwartiering van manschappen en plunderingen veel ellende veroorzaakt hebben. Anderhalve eeuw later was het weer raak. In de strijd die woedde ten gevolge van de Spaanse Successieoorlog zouden 33 huizen in Blerick afbranden en 54 huizen zwaar beschadigd raken. Afgaande op deze getallen, er moeten minstens 87 huizen gestaan hebben, blijkt Blerick in de loop der jaren tot een echt dorp te zijn uitgegroeid. Onder de getroffen panden bevond zich het gemeentehuis, de kerk en de pastorie.¹

Aan de hand van de oudst bekende kaart van Blerick, vervaardigd door Jacob van Deventer, zou men kunnen stellen dat rond 1560 het dorp zo'n 40 gebouwen telde. Afgaande op het schade overzicht van 1702 was het dorp met minstens 37 gebouwen gegroeid. Er zijn aanwijzingen die er op duiden dat in de periode 1450 tot 1875 het inwoneraantal van Blerick steeg van circa 700 tot ruim 2.200 personen. Met name in de negentiende eeuw worden deze getallen steeds betrouwbaarder doordat de burgerlijke stand was ingevoerd.

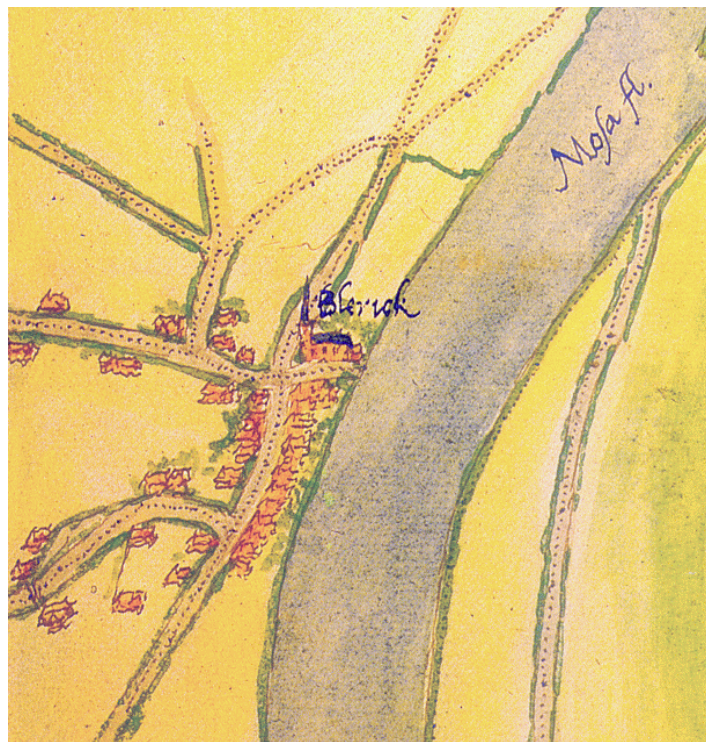
3.2 Negentiende eeuw, tijd van grote veranderingen

3.2.1 De grote weg door Blerick

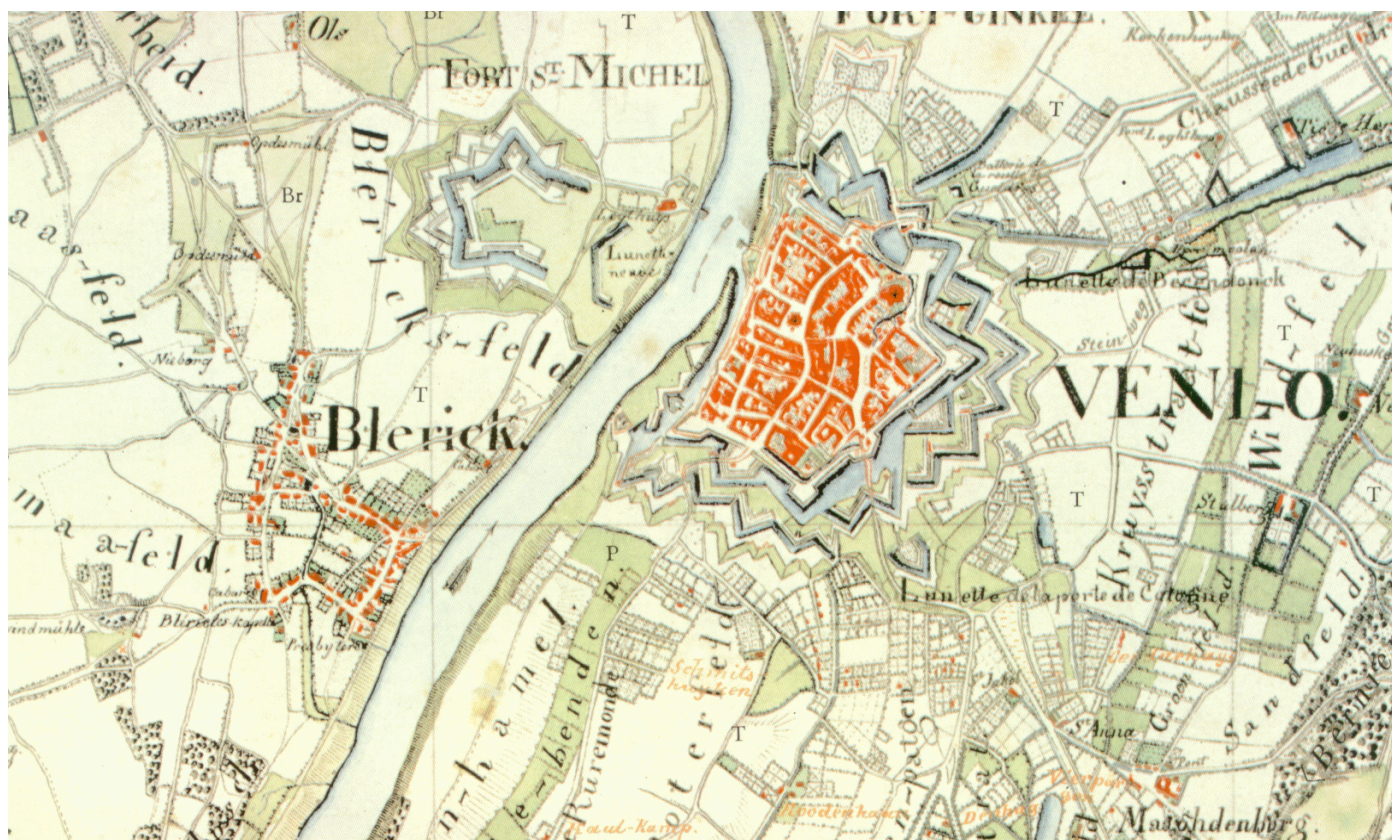
De eerste belangrijke verandering in de negentiende eeuw deed zich voor op infrastructureel gebied. Tijdens de Franse overheersing werden plannen gemaakt voor de aanleg van een uitgebreid wegennet. Ook Blerick zou in dit wegennet worden opgenomen als een kleine schakel in de route van Luik over Tongeren, Maastricht en Maaseik naar Venlo. De eerste steen van deze keizerlijke weg werd in 1804 in Maastricht gelegd. Blerick werd eind 1812 bereikt en dan betrof het nog alleen maar de grondwerkzaamheden. Het zou vervolgens nog zo'n veertien jaar duren voordat de weg Blerick-Venlo werd gerealiseerd.

¹

In die tijd beschikte Blerick ook over een gebouw waarin les gegeven werd. J. Grubben e.a. 1991, p. 11.



Afb. 8) Blerick circa 1560, detail kaart van de hand van Jacob van Deventer.



Afb. 9) Blerick en omgeving, eerste kwart negentiende eeuw. Detail kaart van Tranchot en v. Müffling.

3 De historische context

3.1 Van de Late Middeleeuwen tot en met de achttiende eeuw

In de Vroege Middeleeuwen bestond er al een dorpje genaamd Blerick. Zo rond 1200 stond in dat dorpje ook al een kerk: de Sint-Lambertuskerk. Het dorp zal niet veel meer geweest zijn dan een gehucht. In de nabijheid van die kerk, rondom de huidige kruising Antoniuslaan, Pontanusstraat (Hoogstraat), Helling (Maasstraatje, Cissenstraatje, Kerkstraatje) en Kloosterstraat (Koestraat) zullen enkele gebouwen gestaan hebben. Het merendeel zal een agrarisch karakter gehad hebben.

De nabijheid van de stad Venlo zal voor de inwoners van Blerick zowel voordelen als nadelen gehad hebben. Aan de ene kant bood de stad een afzetmarkt voor de agrarische producten van de boeren en een veilig heenkomen in gevaarlijke tijden, anderzijds was het juist die stad die gevaar aantrok. De vele belegeringen van Venlo in de Middeleeuwen zullen veel slachtoffers tot gevolg gehad hebben en veel schade aan gebouwen en landerijen. Zo belegerde in september 1543 Karel V de stad Venlo in zijn strijd met hertog Willem van Gelre. Het kwam de inwoners van Blerick duur te staan: de kerk en vele huizen gingen in vlammen op. Behalve de oorlogshandelingen zelf zullen ook inkwartiering van manschappen en plunderingen veel ellende veroorzaakt hebben. Anderhalve eeuw later was het weer raak. In de strijd die woedde ten gevolge van de Spaanse Successieoorlog zouden 33 huizen in Blerick afbranden en 54 huizen zwaar beschadigd raken. Afgaande op deze getallen, er moeten minstens 87 huizen gestaan hebben, blijkt Blerick in de loop der jaren tot een echt dorp te zijn uitgegroeid. Onder de getroffen panden bevond zich het gemeentehuis, de kerk en de pastorie.⁶

Aan de hand van de oudst bekende kaart van Blerick, vervaardigd door Jacob van Deventer, zou men kunnen stellen dat rond 1560 het dorp zo'n 40 gebouwen telde. Afgaande op het schade overzicht van 1702 was het dorp met minstens 37 gebouwen gegroeid. Er zijn aanwijzingen die er op duiden dat in de periode 1450 tot 1875 het inwoneraantal van Blerick steeg van circa 700 tot ruim 2.200 personen. Met name in de negentiende eeuw worden deze getallen steeds betrouwbaarder doordat de burgerlijke stand was ingevoerd.

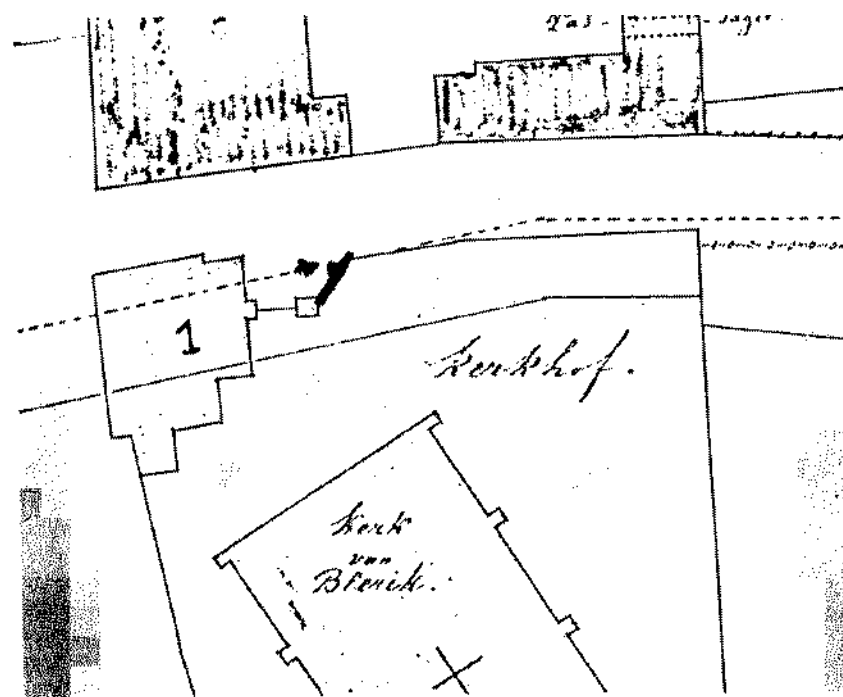
3.2 Negentiende eeuw, tijd van grote veranderingen

3.2.1 De grote weg door Blerick

De eerste belangrijke verandering in de negentiende eeuw deed zich voor op infrastructureel gebied. Tijdens de Franse overheersing werden plannen gemaakt voor de aanleg van een uitgebreid wegennet. Ook Blerick zou in dit wegennet worden opgenomen als een kleine schakel in de route van Luik over Tongeren, Maastricht en Maaseik naar Venlo. De eerste steen van deze keizerlijke weg werd in 1804 in Maastricht gelegd. Blerick werd eind 1812 bereikt en dan betrof het nog alleen maar de grondwerkzaamheden. Het zou vervolgens nog zo'n veertien jaar duren voordat de weg Blerick-Venlo werd gerealiseerd.

⁶

In die tijd beschikte Blerick ook over een gebouw waarin les gegeven werd. J. Grubben e.a. 1991, p. 11.



Afb. 10) Een deel van het tracé van de te verbreden weg in het centrum van Blerick. Het oude schoolgebouw moest worden gesloopt terwijl een deel van het kerkhof kwam te vervallen.



Afb. 11) Foto genomen in 1886 van de Pontanusstraat met op de voorgrond een boerderij en op de achtergrond het oude middeleeuwse kerkje. Beiden zijn in de loop der tijd verdwenen (Foto gemeentearchief Venlo).

Zowel in 1813 als in 1815 bleek het strategische belang van de weg. In 1813 trok een grote Franse legermacht zich over deze weg terug naar Frankrijk, waarbij nog de nodige huizen in Blerick gesloopt werden. In 1815 trok wederom een grote legermacht richting Frankrijk. Dit maal waren het geallieerde troepen die deel zouden nemen aan de slag bij Waterloo. Duidelijk werd toen ook dat de weg in de staat waarin hij toen verkeerde niet voldeed aan de militaire eisen. Infanterie en cavalerie konden de onvoltooide weg wel gebruiken, maar de artillerie met haar zware kanonnen liep vast in het zand. Zij was dan ook genoodzaakt een andere weg te nemen.

Om de weg door Blerick aan te leggen, moesten de oude straten die door het centrum liepen, Pontanusstraat en Antoniuslaan, verbreed worden. Hiervoor dienden enkele huisjes gesloopt en een deel van het kerkhof ontruimd te worden. Ook het oude raadhuis dat voor de Sint-Lambertuskerk lag moest het veld ruimen. Dit gebouw was in die tijd nog in gebruik als schoolgebouw en gildenhuis.⁷ De sloopwerkzaamheden van een en ander zullen in 1827 hebben plaatsgehad waarna in hetzelfde jaar rijksweg nummer 2 werd voltooid. Niet tot onverdeeld genoegen van de inwoners van Blerick: bij harde regenbuien liep het water van de weg naar hun huizen en kwamen kelders onder water te staan. Ook waren zij bang dat, nu de weg een stuk hoger was komen te liggen, bij een overstroming van de Maas het water niet weg zou stromen als de Maas zich terugtrok.

3.2.2

De aard van het dorp

Tot in het midden van de negentiende eeuw was Blerick overwegend agrarisch ingesteld. Maar met name in het derde kwart van de negentiende eeuw zouden grote veranderingen plaats hebben. Zowel de secundaire sector (het bedrijfsleven) als de tertiaire sector (de dienstverlenende sector) deden hun intrede. Wat de secundaire sector betreft, werd in 1843 de ijzergieterij Van Boom & Joiris opgericht, ruim dertig jaar later gevolgd door een tweede ijzergieterij Hillen & Penning. Deze laatste zou weldra uitgroeien tot een voor die tijd groot bedrijf: in 1884 waren er zo'n 100 personen te werkgesteld. Ook andere industrieën zouden hier in de tweede helft van de negentiende eeuw verrijzen: onder meer een gloeilampen-, een verf-, een buizen- en een draadfabriek.

Een grote rol bij deze ontwikkeling speelde de aanleg van het spoor. Niet alleen beschikte Blerick over een eigen station (1865) op de lijn Venlo- Eindhoven - later uitgebreid met de verbinding Venlo-Nijmegen - in 1889 werd in Blerick een wagenwerkplaats van de spoorwegen geopend, hetgeen de nodige werkgelegenheid met zich meebracht. Zoals gezegd deed ook de tertiaire sector haar intrede in Blerick: in 1876 vestigden zich de zusters van de Goddelijke Voorzienigheid aan de Markt (thans Antoniusplein). Behalve dat zij in een kloostergemeenschap leefden, bestierden de zusters twee internaten, verschillende schooltypen, en een pension voor dames en heren. Binnen deze kloostergemeenschap zouden honderden mensen wonen en werken: begin jaren dertig van de twintigste eeuw zo'n 800 personen. Een niet uit te vlakken factor in het Blerickse sociale en economische leven. Door de toename van de werkgelegenheid ging de immigratie een steeds belangrijkere rol spelen. Steeds meer mensen 'van buiten' kwamen in het dorp wonen. De behoefte aan woningen voor arbeiders en ambtenaren nam dan ook toe. Behalve woningen verzezen er scholen en kerken en een gemeenschapshuis 'het Volkshuis' (Steegstraat 29).⁸ Ook de bouw

⁷

Sinds het samengaan met Baarlo en Bree in 1814 functioneerde het gebouw in Blerick niet meer als raadhuis.

⁸

Aangezien Blerick in de tweede helft van de negentiende eeuw Maasbree in omvang en belang steeds verder overvleugelde, kwam in 1863 het gemeentehuis van de gemeente Maasbree in Blerick te staan.

van de Frederik Hendrikkazerne (1911) heeft de nodige sociale en economische ontwikkelingen tot gevolg gehad. Op de zogenaamde 'rivierenkaart' van omstreeks 1900 valt de groei van Blerick af te lezen. Aangezien het dorp Blerick in de tweede helft van de negentiende eeuw steeds belangrijker werd, werd in 1863 een gemeentehuis in Blerick gebouwd.⁹

3.2.3 Een nieuwe kerk

Aan het eind van de negentiende eeuw verrees er een nieuwe kerk, pal achter de middeleeuwse Sint-Lambertuskerk. Met de bouw van de nieuwe neo-gotische kerk, ingewijd op 13 juni 1900, veranderde de naam van de parochie van Sint-Lambertus in Sint-Antonius van Padua.¹⁰ Het oude kerkje werd gesloopt op het mergelstenen veertiende eeuwse koor na.¹¹ Door de bouw van de nieuwe kerk kwam het kerkhof in het gedrang. Nadat de kerk gereed was heeft men het kerkhof naast de nieuwe kerk aangelegd. De muur aan de oostzijde en die aan de zuidzijde zijn gelijktijdig met de bouw van de Sint-Antoniuskerk aan het eind van de negentiende eeuw tot stand gekomen.

De Sint-Antoniuskerk heeft in de Tweede Wereldoorlog zwaar geleden met als gevolg dat ze werd afgebroken. Ook het koor van de oude middeleeuwse kerk overleefde de oorlogshandelingen niet. In 1961 is begonnen met de bouw van een nieuwe Antoniuskerk. Tot die tijd konden de gelovigen terecht in de noodkerk die op het Laurentiusplein was gevestigd. Ook de nieuwe kerk werd voor een deel over het kerkhof heen gelegd. Verschillende graven moesten daarvoor worden geruimd.¹²

3.3 De twintigste eeuw

Aan het eind van de negentiende eeuw werd het de gemeente Venlo duidelijk dat zij over te weinig ruimte beschikte om verder te groeien. Al snel liet zij haar oog vallen op Blerick. Dit tot ongenoegen van de gemeente Maasbree waar Blerick onder viel. In de twintigste eeuw heeft Venlo diverse malen gepoogd Blerick te annexeren, hetgeen uiteindelijk op 1 oktober 1940 (ten tijde van de bezetting!) zou lukken.¹³

De Tweede Wereldoorlog is ook op een andere manier niet ongemerkt aan Blerick voorbij gegaan. Met name de geallieerde bombardementen op de brug over de Maas en de artilleriebeschietingen tijdens de daadwerkelijke bevrijding, hebben de nodige slachtoffers

gemaakt en veel schade aan het dorp toegebracht. Het zou jaren duren voordat de schade hersteld was, gebrek aan materialen was één van de oorzaken. Met name vanaf midden jaren zestig kende Blerick een sterke groei. Niet alleen nieuwe woonwijken maar ook industrieterreinen verrezen. Ook het centrum van Blerick ontkwam niet aan de vernieuwingsdrang. In de jaren zeventig moest een groot deel van de oude bebouwing wijken voor nieuwbouw in de vorm van een bejaardenhuis, gemeenschapshuis, winkelcentrum en woningen. Eind jaren negentig hebben weer ingrepen plaatsgehad met name rondom het Laurentiusplein en het winkelcentrum de Wieën. Nu, aan het begin van de een-en-twintigste eeuw, worden weer plannen gemaakt voor een opwaardering en renovatie van het centrum.



Afb. 12) Zicht vanaf de kerktoeren op de Pontanusstraat, circa 1960. Op de hoek Pontanusstraat/Laurentiusstraat is na de Tweede Wereldoorlog nieuwbouw verrezen (Foto gemeente-archief Venlo).

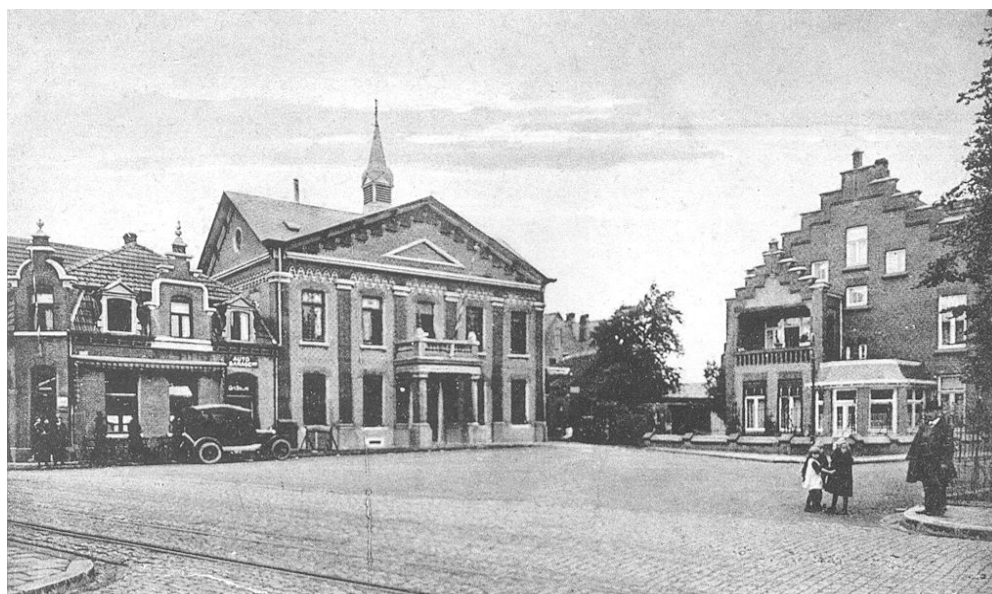
⁹ De negentiende eeuw was ook op politiek vlak een onrustige periode voor Blerick. Zo zou in 1814 Blerick samen met Baarlo en Maasbree de gemeente Maasbree gaan vormen. In de periode 1830-1839 kwam Blerick onder Belgisch bestuur, terwijl in 1839 Blerick aan het Koninkrijk der Nederlanden werd toegevoegd. Overigens was Blerick in het verleden wel vaker van 'eigenaar' verwisseld : Romeinen, Hollanders, Spanjaarden, Pruisen, en Fransen waren gekomen en weer vertrokken.

¹⁰ In 1928 vond de oprichting van een nieuwe Sint-Lambertusparochie plaats.

¹¹ Het koor stond op de lijst van beschermde monumenten en had de vorm van een 5/8 veelhoek met eenvoudige steunberen en spitsboogvensters. Het geheel werd overkluist door een op kraagstenen rustend straalribgewelf met ster. Later is dit deel van de oude kerk veranderd in een kapel. J.H.A. Mialaret 1937, p. 110-111.

¹² In 1958 is de begraafplaats buiten gebruik gesteld, maar sinds 1995 is hier verandering in gekomen: het terrein is nu in gebruik als urnenveld.

¹³ Nadat Blerick bij Venlo was gevoegd moesten verschillende dubbele straatnamen gewijzigd worden. Uitgaande van het gebied dat in deze rapportage besproken wordt, betekende dat, dat Markt gewijzigd werd in Antoniusplein, Julianastraat in Van Bornestraat, Broekstraat in Pepijnstraat, Stationsstraat in eerste en tweede Graaf van Loonstraat, Maasstraat in Helling en Grote Molenstraat in Averbodestraat. Zie ook bijlage II.



Antoniusplein

4 Huidige context

4.1 Inleiding

Er is gekozen voor een beschrijving in § 4.2 uitgaande van het historische belang van de straat. Daarom wordt begonnen met de vier hoofdassen (de primaire straten), waarna de secundaire straten (zijstraten van de primaire straten) en de tertiaire straten (zijstraten van de secundaire straten) aan bod komen. Tevens is in § 4.3 in kort bestek aandacht geschonken aan bijzondere objecten, waarvan een summiere kenschets is opgenomen.

4.2 Straten en gevelwanden

4.2.1 Antoniusplein

Hier bevond zich van oudsher het centrum van het dorp Blerick, op de kruising van de oude noord-zuidverbinding Antoniuslaan-Pontanusstraat en de oost-westverbinding Helling-Kloosterstraat. Het Antoniusplein ligt in feite ten zuiden van de as Kloosterstraat-Helling, waardoor de bebouwing zich beperkt tot de zuid- en de oostzijde; die aan de noord- en westzijde behoort tot de Kloosterstraat. De Pontanusstraat komt op dit plein uit, en doorbreekt de bebouwing.

De voormalige centrumlocatie van dit plein blijkt nog altijd uit de ouderdom van de bebouwing, de hoge bouwmassa's en de rijke decoratieschema's. Aan beide zijden van het plein heeft de bebouwing namelijk een laat 19de-eeuws karakter, met een karakteristieke rijke vormgeving van de gevels. Meest opvallend is het voormalige gemeentehuis van de in 1940 opgeheven Gemeente Maasbree (Antoniusplein 1), dat is gebouwd in 1865 als schoolmeesterswoning en in 1867 in gebruik is genomen als gemeentehuis. Het hoge gebouw wordt gekenmerkt door een neo-classicistische opbouw met een kolossale orde en neo-gotische decoraties zoals een spitsboogfries.

Het aanzienlijk lagere buurpand, café 'De Paerdskoel' (Antoniusplein 2/3), dagtekent uit de vroege 20ste eeuw (1909) en ligt ook voor een deel langs de Pontanusstraat. Ook dit pand heeft een rijke vormgeving. Hetzelfde geldt voor de bebouwing aan de oostzijde met eveneens een 18de- en 19de-eeuws karakter, bestaande uit twee even hoge bouwmassa's. De gevels zijn deels in de vroege 20ste eeuw verrijkt. Opvallend is de verlegging van de rooilijn ten opzichte van de Pontanusstraat: op het plein liggen deze panden dicht bij de straat. Verder is op het plein een 20ste-eeuwse waterpomp opgesteld.

De gevel van de bebouwing aan de westzijde, feitelijk behorend tot de Kloosterstraat, is in de jaren 1930 gerealiseerd tegen een ouder gebouw. Deze sluit met de rijke decoratie, afwisselende bouwdelen en hoge bouwmassa aan op het naastgelegen voormalige gemeentehuis. Overigens mondt tussen beide panden de secundaire Sint-Hubertusstraat op het plein uit.

De herkenbaarheid en beleving van het plein als het oude centrum van Blerick is thans marginaal, omdat de drukke doorgaande verkeersroute Pontanusstraat-Antoniuslaan (Baarlo-Venlo) het plein in tweeën deelt. Aan de noordzijde mondt de eveneens tamelijk drukke



Kloosterstraat

Kloosterstraat uit op de Antoniuslaan. Bovendien doet de moderne bebouwing aan de noordzijde, onderdeel van de gevelwand aan de Kloosterstraat, afbreuk aan het historische karakter van de locatie. Door de afwezigheid van bebouwing aan de noordoostzijde, naast de kerk van de H. Antonius van Padua, is het plein naar die zijde geheel open. Het oorspronkelijke besloten karakter van het plein is zodoende eigenlijk alleen aan de zuidwestzijde behouden.

4.2.2

Kloosterstraat

Deze straat is van oudsher onderdeel van een belangrijke oost-westroute, leidend van de hogere zandgronden ten westen van Blerick naar het voormalige veer over de Maas. Aan de westzijde ligt de straat in het verlengde van de Witherenstraat, aan de oostzijde mondt de Kloosterstraat bij het Antoniusplein uit op het kruispunt met de oude noord-zuidverbinding Antoniuslaan-Pontanusstraat. In het verlengde daalt de Helling af naar de Maas, naar het voormalige veer.

Kenmerkend voor de Kloosterstraat zijn de lange en hoge gevelwanden, die aan de noordzijde worden doorbroken door de Eerste Graaf van Loonstraat en aan de zuidzijde door de Carleyspassage - deze zijstraten bevinden zich overigens niet in elkaars verlengde. Het grootste deel van deze gevelwanden wordt gevormd door sobere en daardoor enigszins eentonige bebouwing uit de naoorlogse Wederopbouw, met winkelruimten op de begane grond en nog twee bouwlagen daarboven. De daken liggen evenwijdig aan de straat. Op de hoeken met de Eerste Graaf van Loonstraat bevinden zich terugliggende moderne hoekpanden, die een pleineffect sorteren. Ook bij de aansluiting op de Witherenstraat hoek Pepijnstraat/Steegstraat wijkt de bebouwing aan de zuidzijde, waardoor ook hier het effect van een plein is gecreëerd.

Enkele solitaire vooroorlogse panden en de afwisselende gevelwand van oudere panden tussen het Antoniusplein en de Carleyspassage bieden nog een beeld van de vooroorlogse toestand van deze belangrijke verbindingstraat. Opvallend is de afnemende hoogte van deze oudere panden: het grootst en hoogst zijn ze bij het oude centrum, het Antoniusplein, en naarmate ze verder van dit plein af gelegen zijn wordt de hoogte en grootte bescheidener. Uit circa 1900 dateren het imposante pand op de hoek Kloosterstraat/Antonijsplein, met een in de jaren 1930 vernieuwde zijgevel, en het sterk gelijkende pand op de hoek met de Carleyspassage. Beide hebben een rijke neo-rennaissance uitmontering met toepassing van geprofileerde baksteen. Ook de hoge, tussengelegen panden uit 1911 en 1913 of 1918, de eerste in neo-rennaissance vormen met Art-nouveau-motieven en de tweede in Art-Déco vormen, zijn opvallende elementen in de gevelwand.

Verderop is tussen de Carleyspassage en de Steegstraat nog één pand van omstreeks 1900 behouden. Dit pand heeft slechts één bouwlaag met een Vlaamse gevel en is daardoor opvallend laag tussen de overige bebouwing. Het hoge buurpand uit de jaren 1930 in gele baksteen en een sterk afwisselend gevelbeeld vormt een opvallend element aan het westelijke uiteinde, vlakbij het plein op de kruising met de Witherenstraat/Steegstraat/Pepijnstraat.

Aan dit plein zelf ligt aan de zuidzijde (hoek Steegstraat) een onaantrekkelijke flat van vier bouwlagen. Aan de noordzijde bevindt zich een fraai pand uit de jaren 1930, waarvan de gevel rond is gemetseld met de hoek naar de Pepijnstraat mee. Op dit plein staan een modern natuurstenen beeld van " : : @ < (Grieks: ammon) en een moderne kunststof reclamezuil in laat 19de-eeuwse vormtaal.



Kloosterstraat

Pontanusstraat





Pontanusstraat



De huidige winkelfunctie is bepalend voor de beleving van deze straat, evenals de lange en tamelijk saaie gevelwanden uit de Wederopbouw. De historische oorsprong en het oorspronkelijke belang van de straat spreken nauwelijks meer uit de bebouwing, afgezien van de enkele behouden vooroorlogse gebouwen. Ook het feit dat de straat, ondanks de winkelfunctie, gelijktijdig door autoverkeer gebruikt kan worden, beïnvloedt de beleving negatief.

4.2.3

Pontanusstraat

De Pontanusstraat vormde onderdeel van de oude noord-zuidverbinding, die bij het Antoniusplein de kern van het dorp Blerick doorsneet. Aan de noordzijde mondt de straat dan ook uit op het Antoniusplein, aan de zuidzijde ligt de Baarlosestraat in het verlengde van de Pontanusstraat. Naar de Maas toe sluit aan de oostzijde de Gijzenstraat aan op de Pontanusstraat, aan de westzijde de Laurentiusstraat en de Maasbresestraat.

De bebouwing sluit qua rooilijn aan de westzijde direct aan op de bebouwing langs het Antoniusplein, terwijl aan de oostzijde de rooilijn verder van de straat ligt dan op het plein. In bouwkundig opzicht bestaan de gevelwanden langs de Pontanusstraat uit twee delen. Het eerste deel sluit aan op de bebouwing van het Antoniusplein en loopt tot de Laurentiusstraat. Hier bevinden zich aan beide zijden laat 19de- en vroeg 20ste-eeuwse panden die een tamelijk smalle straat flankeren. Het pand op de hoek met de Laurentiusstraat heeft een nieuwe zijgevel: hieruit volgt dat de Laurentiusstraat aanvankelijk smaller was en dat het oorspronkelijke hoekpand na de Tweede Wereldoorlog is afgebroken.

Het tweede deel van de westzijde verloopt van de Laurentiusstraat tot de Maasbresestraat en wordt gekenmerkt door Wederopbouw- en recentere naoorlogse architectuur, waarin aan de oostzijde nog een aantal vooroorlogse huizen zijn opgenomen. Doordat de rooilijn zich verlegt, is de straat aanzienlijk breder dan in het eerste deel. Dit past in het historische beeld, dat hoe verder van de kern van het dorp hoe ruimer de bebouwing gelegen kon zijn.

Voor het grootste deel van beide gevelwanden geldt dat er een afwisselend gevelbeeld is. In het eerste deel hebben de afzonderlijke panden een aanzienlijke hoogte, dagtekenend in verschillende stijlvormen uit de late 19de en vroege 20ste eeuw. Het dubbelpand nr. 12-14 en nr. 23 zijn wel de hoogtepunten. Er is een afwisseling van daken evenwijdig aan en dwars op de straat.

Het tweede deel bestaat aan de westzijde bijna geheel uit grootschalige naoorlogse bebouwing van een warenhuis, in drie gekoppelde delen. Een deel op de hoek met de Laurentiusstraat en zich daarlangs voortzettend, met betondecoraties, een modern tussenstuk in opvallende zwarte baksteen en een gevel in gele baksteen. Aan de oostzijde sluit een aantal panden uit circa 1900 aan op het smallere deel van de Pontanusstraat. Verder is er moderne bouw aanwezig, een schilderachtig pand met in de gevel het jaartal "1822", en twee imposante complexen uit de jaren 1920/1930. De daken liggen alle evenwijdig aan de straat, maar hebben wel een verschillende nokhoogte.

De Pontanusstraat weerspiegelt nog altijd het aloude belang als verbindingsstraat en voorname woonstraat. Oorspronkelijk zal de winkelfunctie zich beperkt hebben tot enkele panden in de buurt van het Antoniusplein. De warenhuisbebouwing behoort bij een naoorlogse uitbreiding van het winkelgebied op een terrein achter de Kloosterstraat en de Pontanusstraat. Ondanks het drukke verkeer op deze belangrijke verbindingsroute, een belangrijk negatief aspect, heeft de straat een zeer herkenbaar dorps karakter behouden.



Helling



Antoniuslaan

4.2.4 Helling

Vanaf het Antoniusplein, het oude centrum van het dorp Blerick, leidt de Helling, zoals de naam al aangeeft, omlaag naar het Maasdal. Hier bevond zich vanouds een doorwaadbare plaats, later een veer, naar de oostoever van de rivier. De Helling behoort bij de oude oost-westverbinding, die zich naar het westen voortzette in de Kloosterstraat. Op het Antoniusplein kruiste deze verbinding de oude noord-zuidroute Antoniuslaan-Pontanusstraat. Aan de noordzijde ontbreekt enige bebouwing. Op afstand bevindt zich de naoorlogse kerk van de H. Antonius van Padua (Antoniuslaan), die een neo-gotisch en middeleeuws kerkgebouw heeft opgevolgd. Met name de middeleeuwse kerk lag ook langs de Helling, maar hiervan niets meer herkenbaar. Het kerkhof met enkel oude graftekens is hiervan nog het enige bewijs. Aan de zuidzijde bevindt zich een klein aantal panden, die direct aansluiten op de bebouwing aan de oostzijde van het Antoniusplein. De hoogte vermindert van het plein naar de Maas toe; dit is karakteristiek voor het historische dorpsbeeld. Ook de sierlust op de gevels neemt af.

Zeer karakteristiek is het vroeg 18de-eeuwse pand “Sur Meuse”, dat oorspronkelijk het veerhuis was. Dit witgeschilderde gebouw bezit aan de Maaszijde, kennelijk de pronkzijde, een rijkere topgevel dan aan de dorpszijde. De vorm van de rijke gevel is kenmerkend voor het Gelderse rivierengebied: een veelal zogenoemde in- en uitzwenkende Gelders/Overijsselse gevel.

De recente waterkering beveiligd het dorp tegen hoge waterstanden van de Maas. Deze bestaat uit een gemetselde muur en een betonnen afscheiding, met bij de Helling een afsluitbare doorgang.

De Helling is als gevolg van de drukke doorgaande weg Antoniuslaan-Pontanusstraat afgesneden van de rest van het dorp. De vanwege oorlogsschade verder van de oude kerklocatie gebouwde kerk, creëert aan de noordzijde een lege, unheimische situatie naast het kerkhof (parkeerruimte). Een situatie die geenszins historisch is, omdat oorspronkelijk de middeleeuwse kerk en andere bebouwing zich vlakbij de Helling bevonden. De zuidzijde weerspiegelt nog de situatie van het oude dorp en de thans in onbruik geraakte oversteek over de Maas. Deze straat is hierdoor als het ware halfzijds geamputeerd.

4.2.5 Antoniuslaan

Deze straat vormt de verbinding tussen het oude centrum van Blerick, het Antoniusplein, en Venlo via de Maasbrug. Van oudsher is het onderdeel van de noord-zuidroute die zich doorzet via de Pontanusstraat naar Baarlo en verder.

Het geïnventariseerde deel van de Antoniuslaan, bij de aansluiting op het Antoniusplein, is in de huidige vorm na de Tweede Wereldoorlog tot stand gekomen. Het vormt aan de oostzijde op de hoek met de Helling een grote lege ruimte (parkeerplaats), met langs de Antoniuslaan de losse betonnen kerktoren. Daarachter bevindt zich de naoorlogse kerk van de H. Antonius van Padua, de op zijn minst derde kerk op deze plek. De laat-middeleeuwse kerk is in de late 19de eeuw vervangen door een enorm neo-gotisch gebouw, dat verwoest is in 1944. Op het kerkhof zijn nog enkele zeer oude graftekens behouden, onder meer daterend uit de 17de eeuw, die de laatste verwijzingen zijn naar de belangrijke historische oorsprong van deze locatie. Aan de westzijde bevindt zich op de hoek de bebouwing van de Kloosterstraat en een braakliggend terrein.

Er is momenteel niets dat zichtbaar verwijst naar de historische oorsprong, die onverbrekkelijk verbonden was met de oorspronkelijke kern van het dorp Blerick. Bovendien is nergens een



Witherenstraat



Pepijnstraat



aanduiding van de middeleeuwse dorpskerk herkenbaar, die dichterbij de hoek met de Helling lag, noch van de grootschalige neo-gotische kerk. De ruimte wordt thans ervaren als een grote leegte zonder enige samenhang met het besloten Antoniusplein, noch met de kleinschaliger bebouwing langs de Helling en Kloosterstraat.

4.2.6

Witherenstraat

Oorspronkelijk vormde de Witherenstraat onderdeel van de oost-westverbinding, die vanaf het veer over de Maas, via de Helling, het Antoniusplein en de Kloosterstraat naar de hogere gronden in het westen liep. Thans sluit de Witherenstraat met een pleinvormige verbreding aan op de Kloosterstraat, Steegstraat en Pepijnstraat.

In de bebouwing is er niets meer dat verwijst naar een oudere oorsprong. Het geïnventariseerde deel tussen de Pepijnstraat en de Averbodestraat bestaat aan beide zijden geheel uit recente, deels grootschalige nieuwbouw. Aan de noordzijde een overhoeks aangelegd, hoog winkelcentrum annex appartementencomplex ("De Wieën") op de hoek met de Pepijnstraat, dat zich in iets lagere vorm voortzet langs de Witherenstraat. Verder bevindt zich hier de toegang tot "de Staay" via een pleintje. "De Staay" ligt achter "de Wieën" aan de Witherenstraat en is iets ouder. Aan de zuidzijde twee bankgebouwen, winkelruimte en parkeerplaatsen, die gezamenlijk een tamelijk amorphe situatie creëren. Aan geen van beide zijden zal de huidige bebouwing de oorspronkelijke rooilijn volgen. Kenmerkend voor het straatbeeld is de parkeerruimte.

De huidige bebouwing is karakteristiek voor het recente grootschalige denken in de stedenbouw en sluit niet in het minst meer aan op de kleinschaliger, historisch gegroeide situatie. Dankzij de pleinvormige opzet van het kruispunt gaat de hoogbouw langs de Witherenstraat het iets lagere gevelbeeld van de andere straten niet overheersen. De lege ruimte biedt verder een weinig uitnodigend beeld. Ook de saaie bebouwing van "de Staay" vormt een weinig uitnodigend stedenbouwkundig onderdeel.

4.2.7

Pepijnstraat

Aan de zuidzijde komt de Pepijnstraat uit op het kruispunt Kloosterstraat/Witherenstraat/Steegstraat, dat is verbreed tot een pleinvorm. Aan de noordzijde wordt het onderzoeksgebied begrensd door de Urbanusstraat en de Van Bornestraat. Waarschijnlijk is de straat ergens in de 17de eeuw ontstaan. De westzijde wordt gevormd door "de Wieën", een grootschalig en recent woon-winkelcomplex. In de richting van de Van Bornestraat bevinden zich laad- en losfaciliteiten ten behoeve van de winkels. Aan deze zijde is geen sprake van enig historisch karakter, evenmin zal de oorspronkelijke rooilijn in de nieuwe bebouwing gevolgd zijn. Aan de oostzijde is het historisch gegroeide kleinschalige karakter van de bebouwing wel goed bewaard. Deze bebouwing sluit direct aan op het fraaie hoekpand aan de Kloosterstraat. Kenmerkend is het afwisselende gevelbeeld van overwegend brede (dubbel)panden van één en twee bouwlagen hoog, hoofdzakelijk dagtekenend uit de vroege 20ste eeuw (nr. 12A; 1904). De daken liggen evenwijdig aan de straat. Enkele panden zijn ingrijpend verbouwd ten behoeve van een winkelfunctie. Op de hoek met de Urbanusstraat bevindt zich eveneens een opvallend, hoog pand.

Dankzij de relatief grote breedte van de Pepijnstraat wordt door het grootschalige complex "de Wieën" de bebouwing aan de oostzijde nauwelijks overheerst. Een ruimtelijke samenhang of visuele koppeling tussen beide zijden is verder kennelijk niet nagestreefd. Omdat de



Eerste Graaf van Loonstraat



Urbanusstraat



Bedrijfsgebouw op achterterrein

winkelfunctie aan de westzijde overgaat in een laad- en losfunctie, krijgt de straat verderop een unheimisch karakter.

4.2.8

Eerste Graaf van Loonstraat

Deze straat verloopt vanaf de Kloosterstraat in noordelijke richting. Het onderzoeksgebied is beperkt tot het deel tussen de Kloosterstraat en de eerste zijstraten, de Urbanusstraat/Eerste Maasveldstraat. De straat komt al op de 16de-eeuwse kaart van Jacob van Deventer voor, maar opvallend genoeg niet op de 17de-eeuwse van Averbode en de vroeg 19de-eeuwse van Tranchot. De ouderdom is zodoende niet zeker.

De bebouwing valt in twee delen uiteen. Het zuidelijke deel, aansluitend op de Kloosterstraat, is naoorlogs. De terugliggende hoekpanden creëren een pleineffect. De als afzonderlijke panden opgezette naoorlogse nieuwbouw, zowel Wederopbouw als meer recent, levert een afwisselend gevelbeeld op. De oorspronkelijke kleinschaligheid is hierin redelijk goed getroffen.

Het noordelijke deel bevat een aantal vooroorlogse panden. Met name de beide rijk vormgegeven panden uit de jaren 1920/1930 aan de westzijde, benevens het iets soberder hoekpand (Urbanusstraat), vormen een zeer karakteristiek ensemble in deze straat. Het tegenoverliggende dubbelpand is vermoedelijk nog net vooroorlogs (late jaren 1930). Hoewel buiten het onderzoeksgebied vallend vormt het vooroorlogse cafégebouw haaks op de straat (nr. 18) een karakteristieke afsluiting aan de noordzijde - het verlengde van de Eerste Graaf van Loonstraat scheert hier links voorlangs.

Zowel in de historische als in de naoorlogse bebouwing is in deze straat het kleinschalige karakter redelijk goed behouden. Het benutten van de lege ruimte als parkeerruimte en het daarmee samenhangende autoverkeer, beïnvloedt de beleving echter nadelig, met name in het oudere noordelijke deel.

4.2.9

Urbanusstraat

De Urbanusstraat bevindt zich tussen de Pepijnstraat en de Eerste Graaf van Loonstraat. Waarschijnlijk is deze smalle straat pas in de vroege 20ste eeuw aangelegd. Tot het onderzoeksgebied behoort slechts de zuidzijde van deze straat.

De bebouwing aan de zuidzijde heeft een tamelijk open structuur: aansluitend op de Pepijnstraat en de Eerste Graaf van Loonstraat is de bebouwing aaneengesloten, meer naar het midden van de straat staan enkele afzonderlijke dubbelpanden. Deze situatie is karakteristiek voor een achterstraat, waar de percelen van de hoofdstraat (in dit geval de Kloosterstraat en de Pepijnstraat) van oudsher op uitkomen. Dit verklaart de onbebouwde delen. (De noordzijde daarentegen kent een meer aaneengesloten bebouwing, ruwweg uit dezelfde tijd.)

Het grootste deel van de bebouwing aan de zuidzijde wordt gevormd door sobere woonhuizen die in de vroege 20ste eeuw tot stand zijn gekomen. Afwijkend en opvallend is het dubbelpand nr. 15-17 uit de jaren 1930. Noemenswaardig is het sobere bedrijfsgebouw naast/achter nr. 15, eveneens uit de vroege 20ste eeuw, dat op het achterterrein van de Kloosterstraat staat.

De Urbanusstraat heeft zijn oorspronkelijke karakter van smalle achterstraat goed behouden. De sobere bebouwing, grotendeels uit de tijd van aanleg, is kenmerkend voor een dergelijke tertiaire straat.



Van Bornestraat



Laurentiusstraat



4.2.10 Van Bornestraat

Deze straat bevindt zich ten noorden van “de Wieën” en hangt in de huidige vorm samen met de aanleg van dat woon-winkelcentrum. Alleen de zuidzijde behoort tot het onderzoeksgebied en dat wordt gekenmerkt door grootschalige recente nieuwbouw. De winkels zijn één bouwlaag hoog en rondom parkeerterreinen aangelegd.

Deze straat pretendeert niet meer te zijn dan het is: een modern snelwinkelgebied.

4.2.11 Laurentiusstraat

Deze straat loopt ongeveer parallel aan de Kloosterstraat en bevindt zich tussen de Pontanusstraat aan de oostzijde en de Averbodestraat aan de westzijde. De Laurentiusstraat wordt gekruist door de Steegstraat en geflankeerd door het Laurentiusplein en het Carleysplein. De Sint-Hubertusstraat naar het Antoniusplein sluit ook op de Laurentiusstraat aan. Het westelijke deel, vanaf de Sint-Hubertusstraat, is al op 18de-eeuwse kaarten weergegeven. De oostelijke verlenging naar de Pontanusstraat zal waarschijnlijk pas in de vroege 20ste eeuw zijn gerealiseerd. De Laurentiusstraat zuidzijde tussen de Averbodestraat en de Steegstraat valt buiten het onderzoeksgebied.

De bebouwing valt in drie delen uiteen. Het oostelijke deel bevindt zich tussen de Pontanusstraat en het Laurentiusplein. Dit deel is na de Tweede Wereldoorlog naar het noorden toe verbreed, waardoor eventuele oorspronkelijke bebouwing niet meer aanwezig is. Achter het huidige hoekpand met de Pontanusstraat bevindt zich een naoorlogse bakstenen hal tot aan de Sint-Hubertusstraat. Aan de zuidzijde is de naoorlogse bebouwing van een warenhuis dominant, bestaande uit twee grote en een kleinere bakstenen kubus met betondecoraties. Aansluitend op het Carleysplein en tegenover het Laurentiusplein staat moderne saaie hoogbouw: woon-winkelfunctie.

Het tweede deel bevindt zich rondom het kruispunt met de Steegstraat. De kleinschalige bebouwing is in karakter verwant met de bebouwing van de Steegstraat en vormt daarmee zelfs grotendeels een geheel. Het kleine dubbelpand nr 64-66 duidt erop dat de Laurentiusstraat een onbelangrijke achterstraat was.

Het derde deel betreft de noordzijde tussen de Steegstraat en de Averbodestraat. Er is weinig intensieve bebouwing aanwezig, die bestaat uit enkele weinig opzienbarende 20ste-eeuwse woonhuizen en een dito 20ste-eeuws bedrijf. De bebouwing staat niet aan de rooilijn. (De zuidzijde heeft moderne woonhuizen.)

De Laurentiusstraat biedt een historisch gegroeid onsamenvattend beeld. De continuïteit wordt onderbroken door de beide pleinen en überhaupt kenmerkend is een weinig intensieve bebouwing. Op geen enkele wijze spreekt de relatief hoge ouderdom van deze straat uit de huidige toestand, maar waarschijnlijk is dat nooit anders geweest.

4.2.12 Laurentiusplein en Carleysplein

Het Laurentiusplein ligt ten zuiden van de Laurentiusstraat en het Carleysplein er deels tegenover - tussen de Pontanusstraat en de Steegstraat. Beide pleinen zijn laat 20ste-eeuws. Het Laurentiusplein is ontstaan door de afbraak van de naoorlogse noodkerk, die was verbonden met Steegstraat 29 op de hoek. Aan de oostzijde bevindt zich een modern winkelcomplex, dat een geheel vormt met het naoorlogse gebouwencomplex langs de Laurentiusstraat/Pontanusstraat. Hier bevond zich tot na de Tweede Wereldoorlog de Sint-Hubertusstraat, die oorspronkelijk doorliep tot aan de Maasbreesestraat. Voor het overige biedt het plein uitzicht op de achtergevels van de huizen langs de Maasbreesestraat.



Noodkerk op het latere
Laurentiusplein



Laurentiusplein



Carleysplein



Sint-Hubertusstraat



Averbodestraat

Het Carleysplein vormt een recente uitbreiding van de winkelfunctie en tevens een verbinding tussen de winkels langs de Kloosterstraat en de Laurentiusstraat.

Het Laurentiusplein is een groot, onoverzichtelijk parkeerterrein. Het Carleysplein poogt een iets intiemer winkelplein te zijn.

4.2.13 Sint-Hubertusstraat

Al in de 18de eeuw verbond de Sint-Hubertusstraat de oude kern van Blerick (het Antoniusplein) met de Maasbresestraat. Na de Tweede Wereldoorlog is het deel tussen de Laurentiusstraat en de Maasbresestraat verwijderd. Door de recente aanleg van het Carleysplein heeft het zuidelijke deel aansluiting op het winkelgebied.

De Sint-Hubertusstraat is een typische achterstraat, die percelen langs de Kloosterstraat en de Pontanusstraat ontsloot. Het biedt daarom voornamelijk uitzicht op de achtergevels van de bebouwing langs die beide straten en die van het voormalige gemeentehuis aan het Antoniusplein. Ook zijn er enkele schuren gesitueerd. Er is slechts één laag en lang pand aanwezig aan de westzijde, dat zich vlakbij het Antoniusplein bevindt. Dit stamt uit circa 1900 en bevatte twee woningen en als derde ofwel een agrarische (langgevelboerderij) ofwel een bedrijfsmatige functie, onder één kap.

Karakteristiek en gaaf behouden aan de oostzijde is de open ruimte achter de bebouwing langs de Pontanusstraat. Dit typeert de Sint-Hubertusstraat als achterstraat. De aanleg van het Carleysplein en de winkels doet dit karakter aan de westzijde teniet.

4.2.15 Averbodestraat

Deze straat bevindt zich tussen de Witherenstraat in het noorden en de Maasbresestraat in het zuiden. De Laurentiusstraat/Tiendstraat kruist de Averbodestraat ongeveer halverwege. De Averbodestraat komt al op 17de-eeuws kaartmateriaal voor. Tot het onderzoeksgebied behoort alleen de oostzijde van het deel tussen de Witherenstraat en de Laurentiusstraat. De bebouwing biedt een divers beeld, overwegend twee bouwlagen hoog en met de kappen evenwijdig aan de straat. De nokhoogten verschillen. Vanaf de hoek met de Witherenstraat behoort een deel van de gebouwen tot de relatief hoge moderne bebouwing langs die straat. Hierop sluiten enkele sobere vooroorlogse panden aan, uit circa 1935. Na een steeg volgt opnieuw een aantal sobere gekoppelde panden, die waarschijnlijk nog voor het grootste deel net vooroorlogs zijn - nr. 31 is in ieder geval gebouwd in 1954. Op de hoek met de Laurentiusstraat staan moderne panden. Dit beeld duidt erop dat deze straat vanaf circa 1930 geleidelijk als woonstraat is gaan functioneren.

De Averbodestraat is karakteristiek voor de geleidelijk groei van Blerick in de jaren 1930 en heeft dit woonkarakter tamelijk goed behouden. Aan de noordzijde is dit beeld echter verdwenen, doordat hier recent nieuwbouw is verrezen samenhangend met het nieuwe winkelgebied.

4.2.16 Steegstraat

De Steegstraat verbindt de Witherenstraat/Kloosterstraat/Pepijnstraat in het noorden met de Maasbresestraat in het zuiden. De Laurentiusstraat kruist deze straat ongeveer halverwege. De Steegstraat is al weergegeven op 17de-eeuwse kaarten en zal in die periode zijn ontstaan. Tot het onderzoeksgebied behoren beide zijden tussen de Laurentiusstraat en de Kloosterstraat en de oostzijde tussen de Laurentiusstraat en de Maasbresestraat.



Steegstraat



Maasbreesestraat



De bebouwing aan beide zijden heeft een sterk verschillend karakter. Aan de oostzijde bevindt zich een aantal gekoppelde panden, terwijl de westzijde ook een aantal vrijstaande dubbelpanden heeft. Kenmerkend is de situatie met twee- of meerlaagse gebouwen aan de oostzijde en de bescheidener eenlaags huizen aan de westzijde.

De bebouwing op de hoek met de Kloosterstraat (oostzijde) vormt onderdeel van de moderne winkelflat langs die straat. Aansluitend enkele sober vormgegeven, hoge naoorlogse gebouwen, waarin onder meer een winkel is ondergebracht. Verder is in de gevelwand aan de oostzijde een opvallend hoge voormalige bioscoop opgenomen, vermoedelijk daterend uit de jaren 1920/1930 in late Art-Décovormen. Voor het overige zijn de woonhuizen vooroorlogs, variërend van de vroege 20ste eeuw tot de jaren 1930. De vormgeving is sober. Op de hoek met de Laurentiusstraat recente, aan de maat en vorm van de omgeving aangepaste bebouwing.

Aan de westzijde bevindt zich op de hoek met de Witherenstraat een modern bankgebouw. Net als de twee volgende panden ligt dit moderne gebouw grotendeels achter de rooilijn, maar het heeft er verder geen overeenkomsten mee. Vervolgens twee afzonderlijke dubbelpanden, die met de voorgevel niet de rooilijn van de straat volgen, maar een scherpe hoek ermee maken. De beide panden hebben daarom ten opzichte van elkaar een zeer karakteristieke versprongen ligging. Het witgeschilderde dubbelpand van de twee is iets lager dan het andere en zal ook iets jonger zijn (jaren 1920/1930). Het andere dubbelpand is hoger en heeft een kenmerkende vormgeving voor de periode omstreeks 1900. Op de hoek met de Laurentiusstraat bevindt zich een viertal opvallend vormgegeven eenlaags panden onder één kap. De witgepleisterde gevel is voorzien van enkele Vlaamse gevels en een tamelijk rijke decoratie uit de jaren 1920. Ook de mansardekap is ongebruikelijk in Blerick.

Steegstraat 29, op de hoek met de Laurentiusstraat (Laurentiusplein), is een opvallend hoog gebouw. Het gebouw uit de jaren 1920 was het "Volkshuis" of gemeenschapshuis, zoals de gevelsteen in de voorgevel aangeeft: "domus populi eccl[esi]ae erecta". Het vormde na de Tweede Wereldoorlog onderdeel van het noodkerkcomplex op het Laurentiusplein. Verder is er tot aan de hoek met de Maasbreesestraat geen bebouwing aanwezig aan deze zijde. (De andere zijde heeft kleinschalige bebouwing.)

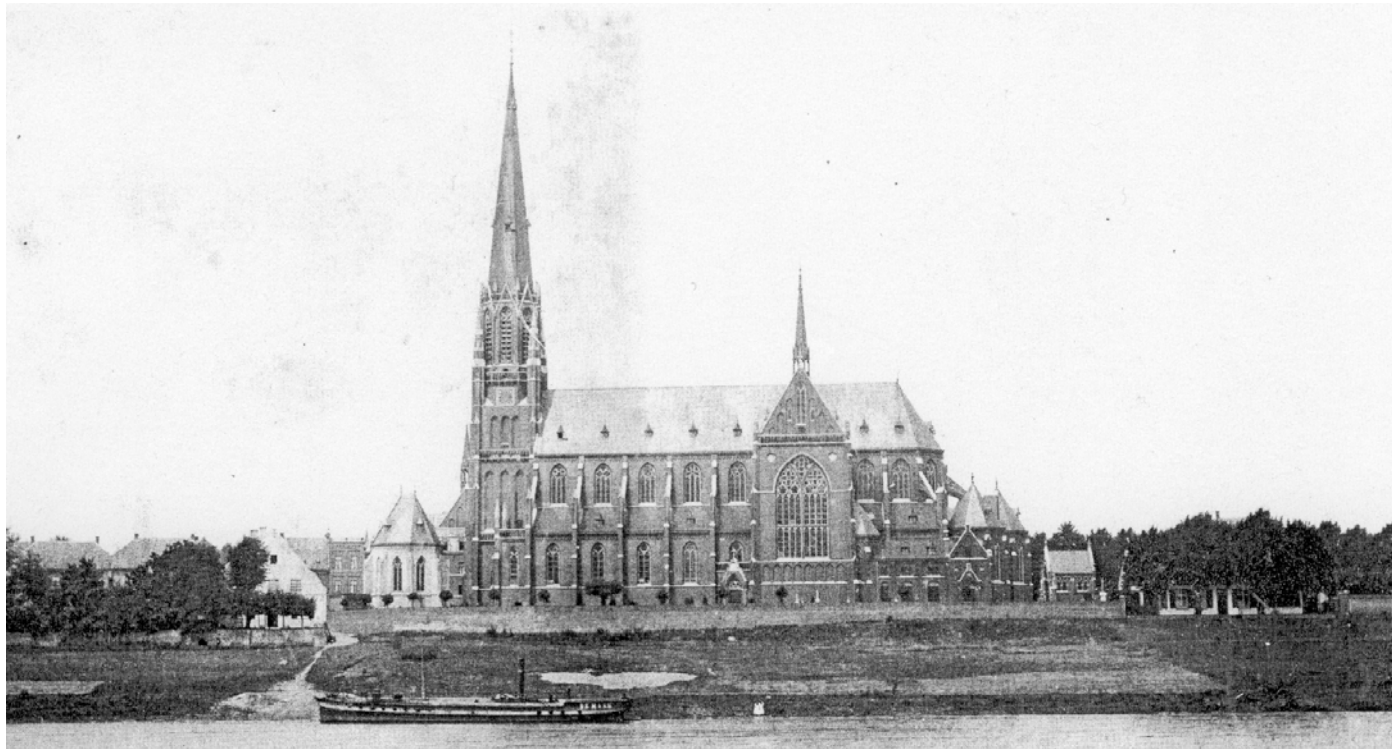
In de Steegstraat is het kleinschalige dorpse karakter, zoals dat vanaf circa 1900 geleidelijk is gegroeid, goed behouden. Opvallend is de kenmerkende afwisseling in gebouwtypen en -vormen. Ook de afwijking van de rooilijn aan de westzijde is karakteristiek. Dankzij deze afwisseling sluit ook de recente nieuwbouw aan de noordzijde, onderdeel van het vernieuwde winkelgebied, bijna naadloos aan op de oudere bebouwing.

4.2.17

Maasbreesestraat

Deze straat bevindt zich tussen de Pontanusstraat/Baarlosestraat en de Vliegenkampstraat. De Steegstraat en de Averbodestraat monden op de Maasbreesestraat uit, die al op het oudst bekende kaartmateriaal uit de 16de eeuw voorkomt. Tot het onderzoeksgebied behoort alleen de noordzijde van het deel tussen de Pontanusstraat en de Steegstraat.

De bebouwing wordt gekenmerkt door een grote diversiteit. Er zijn zowel één- als tweelaags huizen, enkele, dubbele en gekoppelde panden. Op de hoek met de Pontanusstraat bevindt zich een markant café uit de jaren 1930, gekoppeld aan een woonhuis, dat ten opzichte van de rooilijn aan de Pontanusstraat terugligt. Dit is ook het jongste gebouw in de straat. De overige bebouwing is ouder en gaat terug tot de late 19de en vroege 20ste eeuw. Alle daken liggen evenwijdig aan de straat, slechts bij twee panden doorbroken door Vlaamse geveltjes. Het hoekpand bij de Steegstraat is qua vormgeving identiek aan Kloosterstraat 1 en 15, in



Helling 5
Antoniusplein 2



neo-renaïssancestijl met geprofileerde baksteen. (Ook de zuidzijde heeft een vergelijkbare diverse opzet.)

In de Maasbreesestraat is de bebouwing uit de vroege 20ste eeuw, behorend bij de vroege uitbreidingen van het dorp, gaaf behouden. De diversiteit in hoogte en grootte is zeer karakteristiek.

4.2.18 De Maasoever

Ofschoon de Maas in het verleden ook andere lopen heeft gekend, onder meer ten westen van Blerick is een oude meander zichtbaar, is de huidige situatie al minstens duizend jaar het geval.

De Maasoever is een onbebouwde groenstrook tussen de Maas en de achterterreinen van de bebouwing langs de Pontanusstraat. Kenmerkend is de steile overgang van het terras waarop Blerick ligt en de bedding van de Maas. Via de Helling, leidend naar de voormalige doorwaadbare plaats en het verdwenen veer, en via de Gijzenstraat is de Maasoever toegankelijk. Met het fiets- en wandelpad vormt het een soort groene promenade.

Blerick is niet op de Maas gericht. Dat weerspiegelt zich in de rustige groenstrook, wat de Maasoever in feite is.

4.3 Monumentale panden

4.3.1 Monumenten en andere waardevolle panden

In het onderzochte gebied bevindt zich een aantal rijks- en gemeentelijke monumenten. Ook niet-beschermde panden kunnen echter een belangrijke meerwaarde betekenen voor het gebied. Een korte omschrijving van deze monumenten en monumentale panden biedt hierin meer inzicht. Vanwege de op veel plaatsen ontbrekende huisnummering, met name in het winkelgebied, is het mogelijk dat de gereconstrueerde huisnummers bij enkele adressen niet geheel correct zijn.

4.3.2 Rijksmonumenten

- *Antoniuslaan ongenummerd*

Het kerkhof naast de kerk van H. Antonius van Padua bevat een aantal bijzondere grafkruizen van aanzienlijke ouderdom.

- *Helling 5*

Volgens het jaartalanker gebouwd in 1705, maar mogelijk nog 17de-eeuws, als veerhuis, schipperslogement en halteplaats voor beurtschepen. Aan de Maaszijde bevindt zich een topgevel in renaissancevormen, een type dat veelal als in- en uitzwenkende Gelders/Overijsselse gevel wordt omschreven. Sedert circa 100 jaar getooid met de naam "Sur Meuse", voorheen "in den gouden leeuw". In 1958 gerestaureerd.

4.3.3 Gemeentelijke monumenten

- *Antoniusplein 2*

Het oude raadhuis van de gemeente Maasbree is in 1865-1866 gebouwd als woning voor de schoolmeester. Van 1867 tot 1940 was aanvankelijk alleen de bovenverdieping, maar later



Antoniusplein 3



Antoniusplein 4-5



Kloosterstraat 1-3



Kloosterstraat 5



Kloosterstraat 9-11



Kloosterstraat 31



Kloosterstraat 33-37?

het gehele pand in gebruik als raadhuis. Kenmerkend is de combinatie van classicistische en neo-gotische elementen in de geveldecoratie.

- Antoniusplein 3

Het buurpand van het oude raadhuis is in 1909 gebouwd. Karakteristiek zijn de laat-gotische en Art-Nouveau motieven in de gevel.

- Antoniusplein 4-5

Sedert 1921 gescheiden, maar omstreeks 1870 als één pand gebouwd en in gebruik als café/logement. Mogelijk is er destijds oudere bebouwing in opgenomen. De fraaie houten aanbouw tegen de rechterzijde van nr. 4 diende als tramhalte. De gevel van nr. 5 is na de splitsing in 1921 voorzien van de huidige geveldecoratie.

- Antoniusplein 6

Het hoekpand is waarschijnlijk nog 18de-eeuws en heeft gevels met een barokke uitmontering. Het heeft verschillende functies gehad, waaronder herberg en klooster. Aan de zijde van de Helling bevond zich oorspronkelijk aansluitend een poort (ter plaatse van Helling 1).

4.3.4 Andere cultuurhistorisch waardevolle panden

- Kloosterstraat 1-3

Op de hoek met het Antoniusplein gelegen, fraai en hoog neo-rennaissance gebouw uit 1901, met fraaie zijgevel aan het Antoniusplein uit 1920. Geprofileerde baksteen, siermetselwerk in de boogtrommels, neo-classicistische dakkapellen.

- Kloosterstraat 5

Hoog pand uit 1911 (jaartalsteen) in neo-rennaissance vormen en Art-Nouveau motieven. Moderne winkelpui.

- Kloosterstraat 9-11

Hoog pand uit 1913 of 1918 (jaartalsteen) met Art-Déco vormen, geglazuurde baksteen en natuursteenblokken. Moderne winkelpui.

- Kloosterstraat 13-15

Hoekpand bij de Carleypassage, in dezelfde neo-rennaissance vormgeving als Kloosterstraat 1-3. Moderne winkelpui.

- Kloosterstraat 31

Eenlaags pand uit de vroege 20ste eeuw (circa 1916) met Vlaamse gevel. Huidige indelingen van de onderpuien niet oorspronkelijk.

- Kloosterstraat 33-37 (?)

Hoog pand in gele (voorgevel) een rode baksteen (overige gevels) en hoge mansardedaken uit circa 1930. Afwisselend gevelbeeld en markant gelegen. Moderne winkelpui.



Kloosterstraat 58-66



Pontanusstraat 12-14



Pontanusstraat 23

Pontanusstraat 37



Pontanusstraat 43-47



Helling 1-2



- Kloosterstraat 58-66

Hoekpand Kloosterstraat-Pepijnstraat met rond gemetseld geveldeel, daterend uit de jaren 1930 (circa 1936). Afwisselende bouwmassa in rode baksteen, steile daken. Moderne winkelpui.

- Pontanusstraat 4-6

Dubbelpand met twee tuitgevels, gele en rode baksteen en in nr. 6 fraai gedetailleerde vensters uit de jaren 1930. Begane grond gedeeltelijk vernieuwd.

- Pontanusstraat 12-14

Hoog dubbelpand uit 1900 (jaartalsteen) in neo-rennaissance stijl en fraai bekroonde gevel. Raamopeningen met geprofileerde baksteen. Moderne kunststof ramen.

- Pontanusstraat 16

Gepleisterd pand vermoedelijk uit het midden van de 19de eeuw. Kenmerkend zijn de gebogen hoeken van de venster- en deuropeningen en de in- en uitzwenkende gevelbeëindiging. Ramen in de 20ste eeuw gemoderniseerd.

- Pontanusstraat 23

Markant pand uit de jaren 1920 de trant van de Amsterdamse School met Art-Déco motieven. Karakteristiek gelegen tegenover de Laurentiusstraat. Afwisselend gevelbeeld met hoektoren, siermetselwerk en overstekende daken.

- Pontanusstraat 37

Schilderachtig pand volgens de jaartalsteen uit 1822. In de huidige vorm waarschijnlijk grotendeels in de latere 20ste eeuw tot stand gekomen.

- Pontanusstraat 39-41

Hoog pand met schilderachtig gevelbeeld, zakelijke stijl, vermoedelijk uit de jaren 1930. Gebruik van baksteen en beton. Nr. 41 was oorspronkelijk de garage van nr. 39.

- Pontanusstraat 43-47

Breed en hoog pand uit de jaren 1930, bestaande uit drie woningen met een afwisselend gevelbeeld en hoge kap. Strakke toepassing van baksteen en beton, erkers en dakkapellen.

- Pontanusstraat 49

Gekoppeld met Pontanusstraat 43-47, maar afwijkend in vorm en detaillering. Vermoedelijk nog vooroorlogs. Fraaie voordeur.

- Helling 1-2

Dubbelpand waarvan nr. 1 de oude toestand beter heeft behouden (behalve de dakkapel). Circa 1900?

- Pepijnstraat 12

Eenlaags pand met Vlaamse gevel in de vorm van een trapgevel, volgens jaartalsteen uit 1904. Witgeschilderd (niet gepleisterd). Vensters allemaal vernieuwd.



Pepijnstraat 20

Eerste Graaf van Loonstraat 13



Eerste Graaf van Loonstraat 9-11



Sint-Hubertusstraat 2-8



Steegstraat 17-19

Steegstraat 20-22
Steegstraat 24-28-30

- *Pepijnstraat 20 hoek Urbanusstraat.*

Hoog hoekpand met gepleisterde begane grond en bakstenen eerste verdieping, uit de vroege 20ste eeuw (circa 1910-1920). Gemoderniseerde winkelpui.

- *Eerste Graaf van Loonstraat 9-11*

Dubbelpand uit de jaren 1930. Afwisselend gevelbeeld met topgevels, loggia en geschilderde natuurstenen accenten. Vensters deels gemoderniseerd.

- *Eerste Graaf van Loonstraat 13*

Hoekpand uit de jaren 1930. Karakteristieke in natuursteen of beton aangebrachte overhoekse overstekken. Verder bakstenen gevel met natuurstenen accenten bij de vensters. Moderne winkelpui, gemoderniseerde vensters.

- *Sint-Hubertusstraat 2-8*

Eenlaags pand, circa 1900, dat twee woningen en een bedrijfsgedeelte omvat. Eenvoudige detaillering van de bakstenen gevel. Nr. 2 bevat nog de oorspronkelijke vensters en deur. Nr. 8 heeft een opvallende schuifdeurconstructie.

- *Steegstraat 17-19*

Voormalige bioscoop uit de jaren 1930, met Zakelijkheid en Art-Déco elementen. Baksteen en beton. Sterk afwijkend gevelbeeld, gebogen gevel met hoektoren, platdak. Deels siermetselwerk en opvallende licht-decoratie op de hoektoren.

- *Steegstraat 20-22*

Markant eenlaags dubbelpand, circa 1900. Bakstenen voorgevel, gepleisterde zijgevel. Fries met geprofileerde baksteen.

- *Steegstraat 21-23-25*

Gekoppelde panden, deels baksteen, deels gepleisterd, uit circa 1900. Nr. 25 was oorspronkelijk een winkel.

- *Steegstraat 24-28-30*

Drie (oorspronkelijk vier) gekoppelde panden met een zeer afwisselend gevelbeeld, vroege 20ste eeuw. Gepleisterde gevels met decoratieve details, Vlaamse gevels en mansardekap. Vensters gedeeltelijk gemoderniseerd.

- *Steegstraat 29*

Hoog tweelaags pand met Vlaamse gevel, circa 1900, na de Tweede Wereldoorlog onderdeel van het noodkerkcomplex op het Laurentiusplein. Karakteristieke vormgeving met getoogde vensteropeningen en rondboogvormige nissen - die in de zijgevel wordt doorsneden door het rookkanaal. Klokketorentje op de nok. Ingemetselde steen: DOMUS POPULI ECCL[ESI]AE ERECTA (het huis van het volk door de kerk opgericht).



Steegstraat 29



*Maasbreesestraat 2-4*

- Maasbreesestraat 2-4

Gecombineerd dubbelwoonhuis en café uit de jaren 1930. Afwisselend gevelbeeld. Hoekpand met overhoekse ingang en vensterpartij, dak met overstekken. Verder sober bakstenen muurwerk.

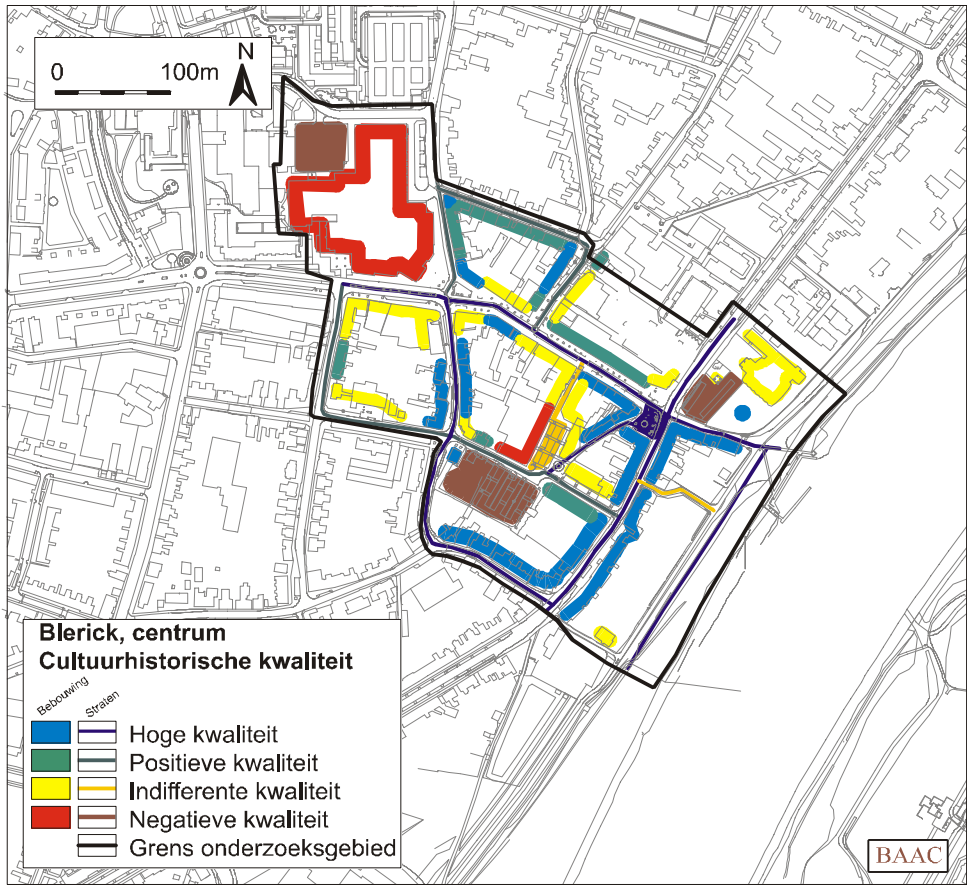
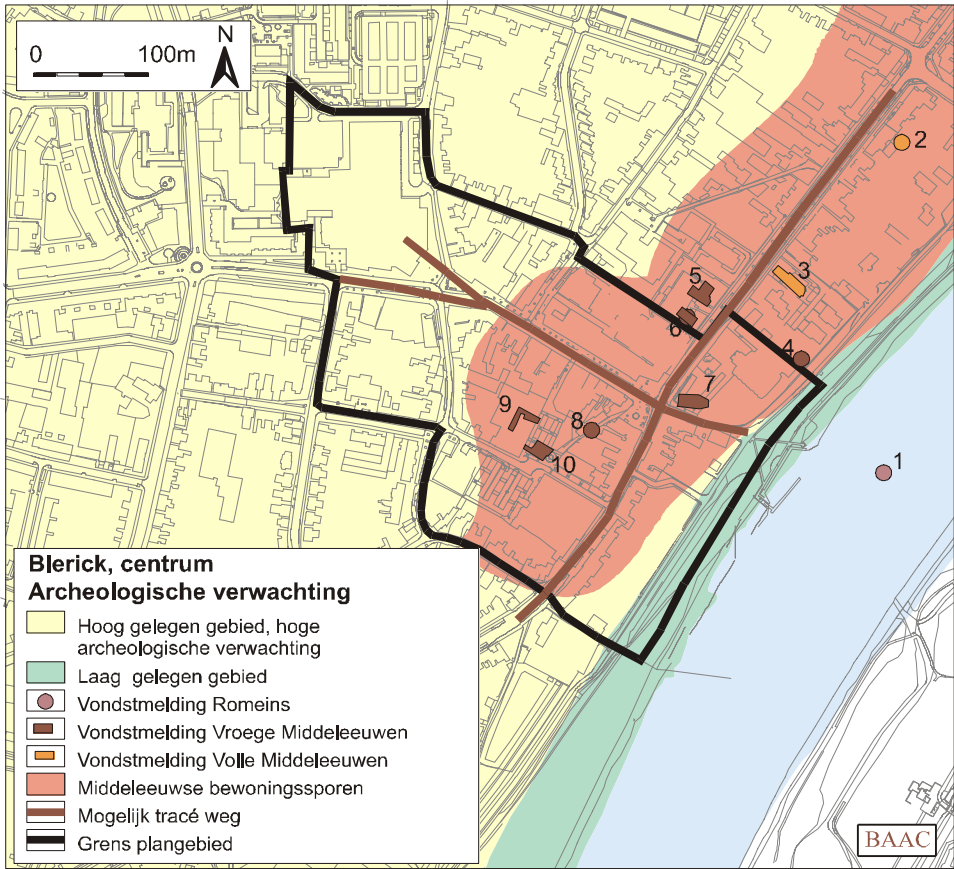
- Maasbreesestraat 16-20

Hoog en massief dubbelpand gekoppeld aan idem enkelpand, circa 1900. Combinatie bakstenen en gepleisterde gevel. Fries met geprofileerde baksteen. Vensters gemoderniseerd.

- Maasbreesestraat 28

Vrijstaand eenlaags pand met fraaie bakstenen gevel en geprofileerde bakstenen in neo-rennaissance vormen, circa 1900. Verwant aan Kloosterstraat 1-3. Aan de achterzijde aangebouwde werkplaats.

Maasbreesestraat 16-20*Maasbreesestraat 28*



5 Waardebepaling en aanbevelingen

5.1 De cultuurhistorische waardebepaling

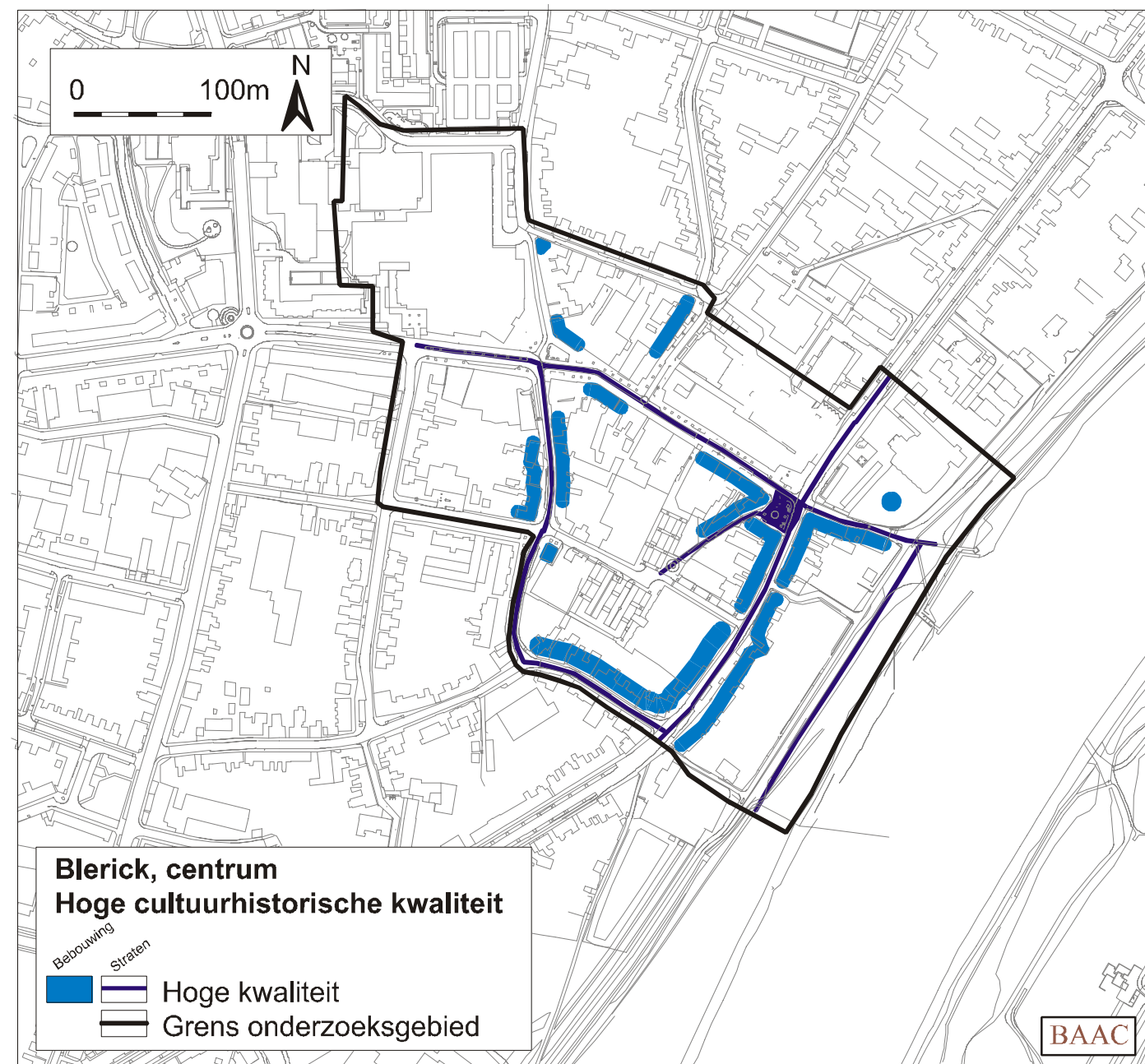
De cultuurhistorische waardering van het kerngebied in Blerick omvat enerzijds de archeologische verwachting voor het gebied en anderzijds de huidige stedenbouwkundige of cultuurhistorische kwaliteit ervan: de straten- en wegenstructuur, inclusief de openbare ruimte, en de gebouwde omgeving. Er is een onderverdeling gemaakt naar een hoge, een positieve, een indifferente en een negatieve kwaliteit.

Evenals in het vorige hoofdstuk kan de in dit rapport gehanteerde huisnummering helaas afwijken van de praktijk, vanwege het ter plaatse ontbreken ervan. Dit betreft voornamelijk de winkelstraten.

5.2 Archeologische verwachting

De ondergrond van de huidige oude kern van Blerick heeft een hoge archeologische verwachting. Met name van het oostelijk deel kan op basis van archeologische vondsten worden aangenomen dat hier vrijwel zeker bewoningsresten uit de Middeleeuwen aanwezig zijn. De vroeg-middeleeuwse resten liggen wat noordelijker, de laat middeleeuwse resten meer in het zuiden. Verder naar het westen zijn geen vondsten bekend maar op grond van de landschappelijke ligging en gegevens uit de omgeving is het niet uitgesloten dat hier belangrijke archeologische resten aanwezig zijn. Aangezien er dus in het gehele plangebied sprake is van een hoge archeologische verwachting is het van belang om voorafgaand aan eventuele bouwwerkzaamheden of bodemingrepen, in een vroeg stadium van de planvorming, archeologisch onderzoek plaats te laten vinden. Dit kan uitgevoerd worden in een aantal stappen:

- Het zetten van grondboringen om vast te stellen of de grond recentelijk verstoord is.
- Indien de ondergrond niet verstoord is: het trekken van proefsleuven met als doel te bepalen of er archeologische sporen in de ondergrond aanwezig zijn.
- Indien er archeologische sporen aanwezig zijn kan, afhankelijk van de aard en de hoeveelheid van de sporen, gekozen worden voor het streven naar fysiek behoud van de resten, een definitief archeologisch onderzoek of een archeologische begeleiding van de bouwwerkzaamheden.



5.3 De cultuurhistorische kwaliteit

5.3.1 Hoge cultuurhistorische kwaliteit

- Omschrijving

De hoge cultuurhistorische kwaliteit is gebaseerd op deze uitgangspunten:

- * historische wegen en wegstructuren, die in aanleg veelal tot de (late) middeleeuwen teruggaan;
- * de oude dorpskern en vroege uitbreidingen ervan (vooroorlogs);
- * het kleinschalige, dorpse karakter;
- * architectuur- en bouwhistorisch interessante en afwisselende bebouwing.

- Locaties

De volgende wegen hebben op basis hiervan een hoge kwaliteitsbeoordeling gekregen:

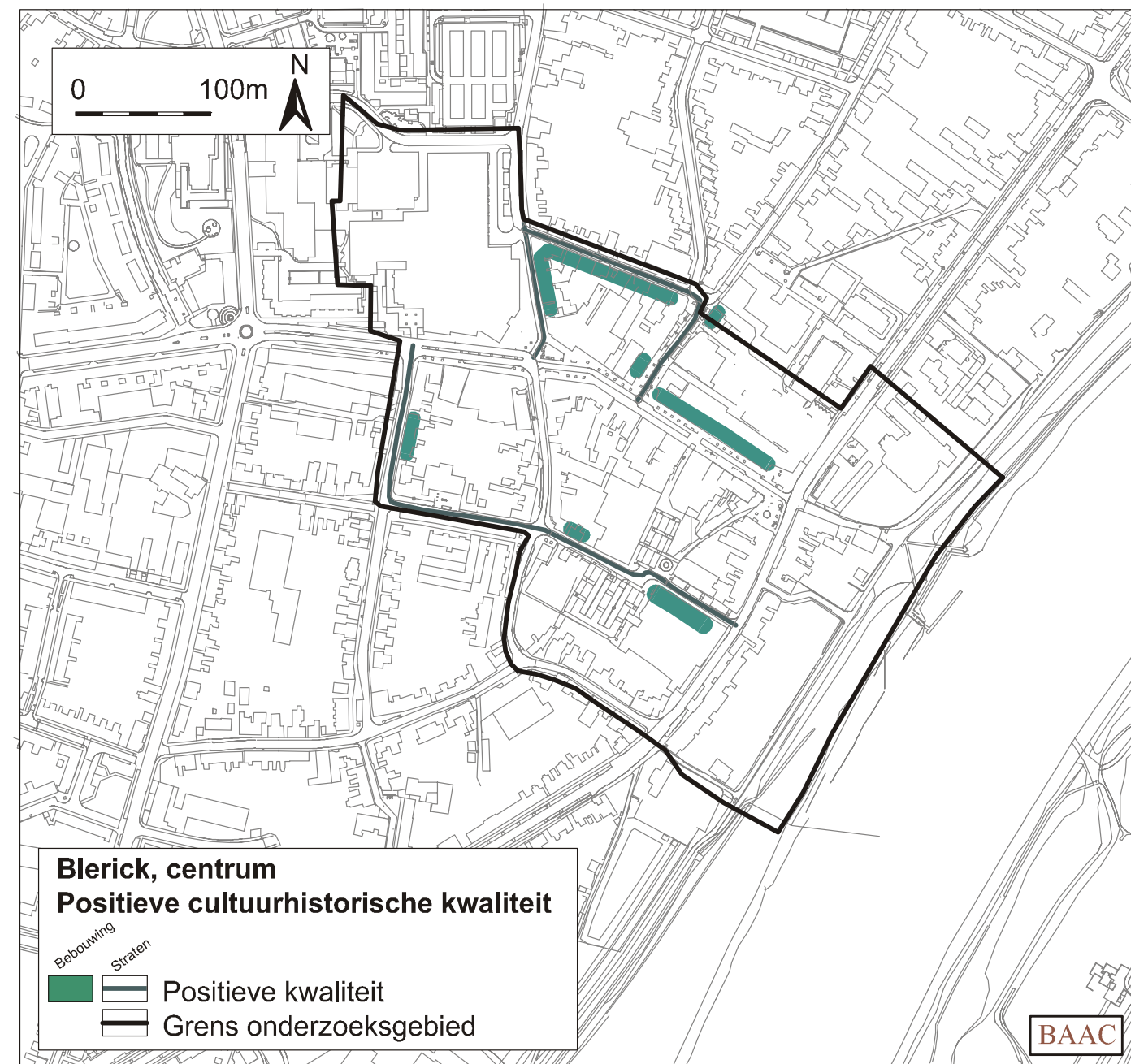
- * het Antoniusplein (geheel);
- * de Helling (geheel);
- * de Pontanusstraat (geheel);
- * de Kloosterstraat (geheel);
- * de Witherenstraat (geheel);
- * de Sint-Hubertusstraat (geheel);
- * de Steegstraat (geheel);
- * de Maasbresestraat (geheel)
- * de Maasoever.

De bebouwing langs de volgende wegen heeft eveneens op deze basis een hoge kwaliteitsbeoordeling gekregen:

- * Antoniusplein (oost-, zuid- en westzijde geheel);
- * Helling (zuidzijde geheel);
- * Pontanusstraat (oost- en westzijde geheel);
- * Kloosterstraat (zuidzijde tussen Antoniusplein en Carleypassage, en vanaf nr. 31 tot en met 37; noordzijde nrs. 58-66);
- * Steegstraat (oostzijde vanaf nr. 11 tot en met 25 en nr. 29; westzijde nrs. 16 tot en met 30);
- * Maasbresestraat (noordzijde geheel);
- * Sint-Hubertusstraat (westzijde nrs. 2 tot en met 8);
- * Eerste Graaf van Loonstraat (westzijde nrs. 9 tot en met 13);
- * Pepijnstraat (oostzijde nr. 20);
- * Antoniuslaan (kerkhof met oude grafkruizen).

- Conclusie

Behoud is noodzakelijk van de aangegeven wegen en wegstructuren, en van de aangegeven bebouwing.



5.3.2

Positieve cultuurhistorische kwaliteit

- Omschrijving

De positieve cultuurhistorische kwaliteit is gebaseerd op deze uitgangspunten:

- * 20ste-eeuwse karakteristieke uitbreidingen van de oude dorpskern;
- * kleinschalig, dorps karakter;
- * opvallende Wederopbouwarchitectuur;

- Locaties

De volgende wegen hebben op basis hiervan een positieve kwaliteitsbeoordeling gekregen:

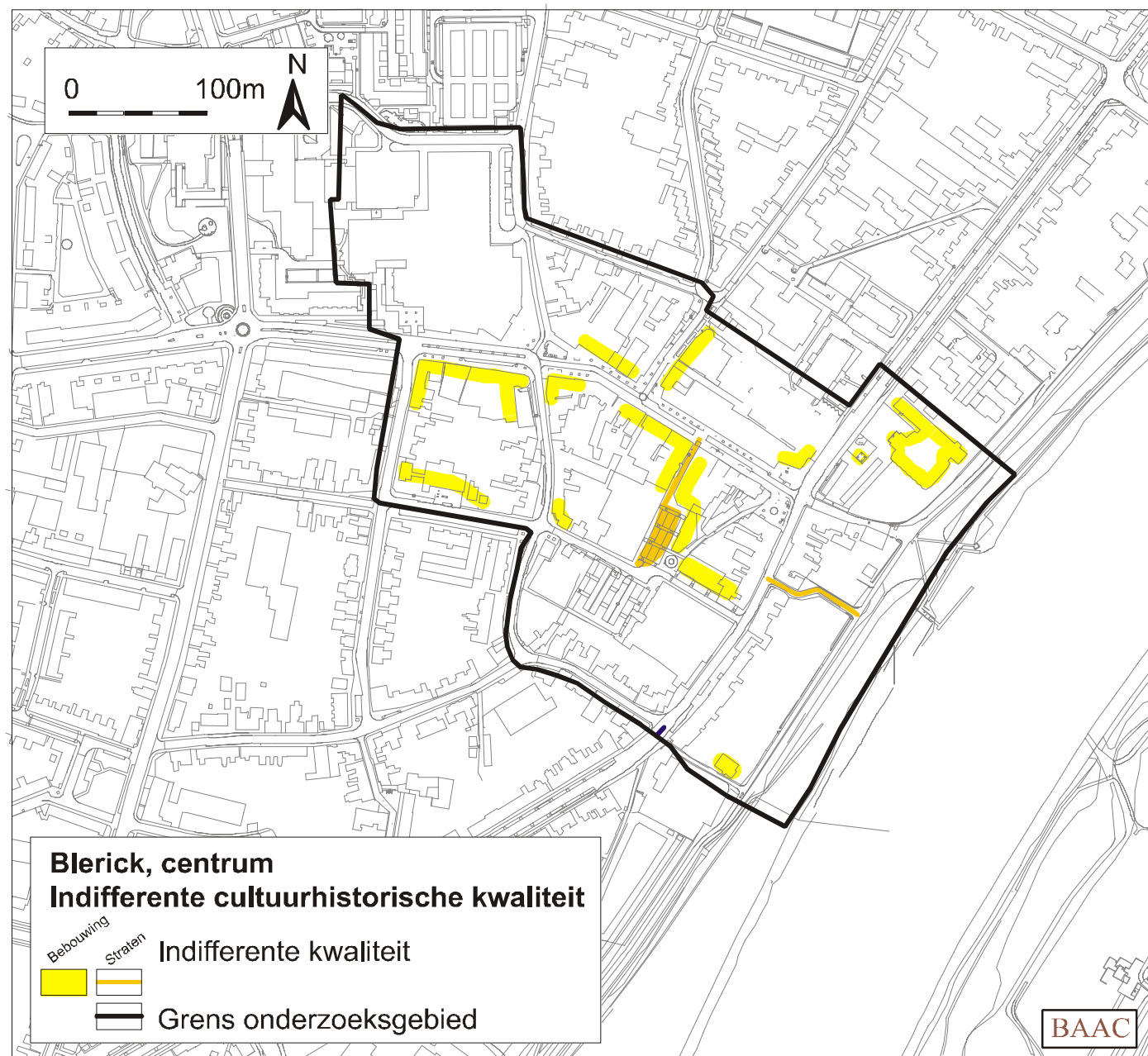
- * de Averbodestraat (geheel);
- * de Urbanusstraat (geheel);
- * de Eerste Graaf van Loonstraat (geheel);
- * de Pepijnstraat (geheel);
- * de Laurentiusstraat (geheel).

De bebouwing langs de volgende wegen heeft eveneens op deze basis een positieve kwaliteitsbeoordeling gekregen:

- * Averbodestraat (oostzijde nrs. 15 tot en met 31);
- * Urbanusstraat (zuidzijde, geheel);
- * Eerste Graaf van Loonstraat (oostzijde nrs. 14 tot en met 16; westzijde nrs. 5 tot en met 9);
- * Pepijnstraat (oostzijde geheel);
- * Laurentiusstraat (zuidzijde tussen Pontanusstraat en Laurentiusplein, noordzijde nrs 64-66);
- * Kloosterstraat (noordzijde nrs. 6 tot en met 30)

- Conclusie

Behoud is wenselijk van de aangegeven wegen en wegstructuren, en van de aangegeven bebouwing.



5.3.3

Indifferente cultuurhistorische kwaliteit

- Omschrijving

De indifferente cultuurhistorische kwaliteit is gebaseerd op deze uitgangspunten:

- * nieuwe wegen en straten die zich min of meer inpassen en aanpassen aan de bestaande structuren;
- * Wederopbouwarchitectuur die weinig cultuurhistorische kwaliteiten bezit;
- * nieuwbouw die qua schaal en vormgeving redelijk tot goed aansluit bij de oudere bestaande bebouwing.

- Locaties

De volgende wegen hebben op basis hiervan een indifferente kwaliteitsbeoordeling gekregen:

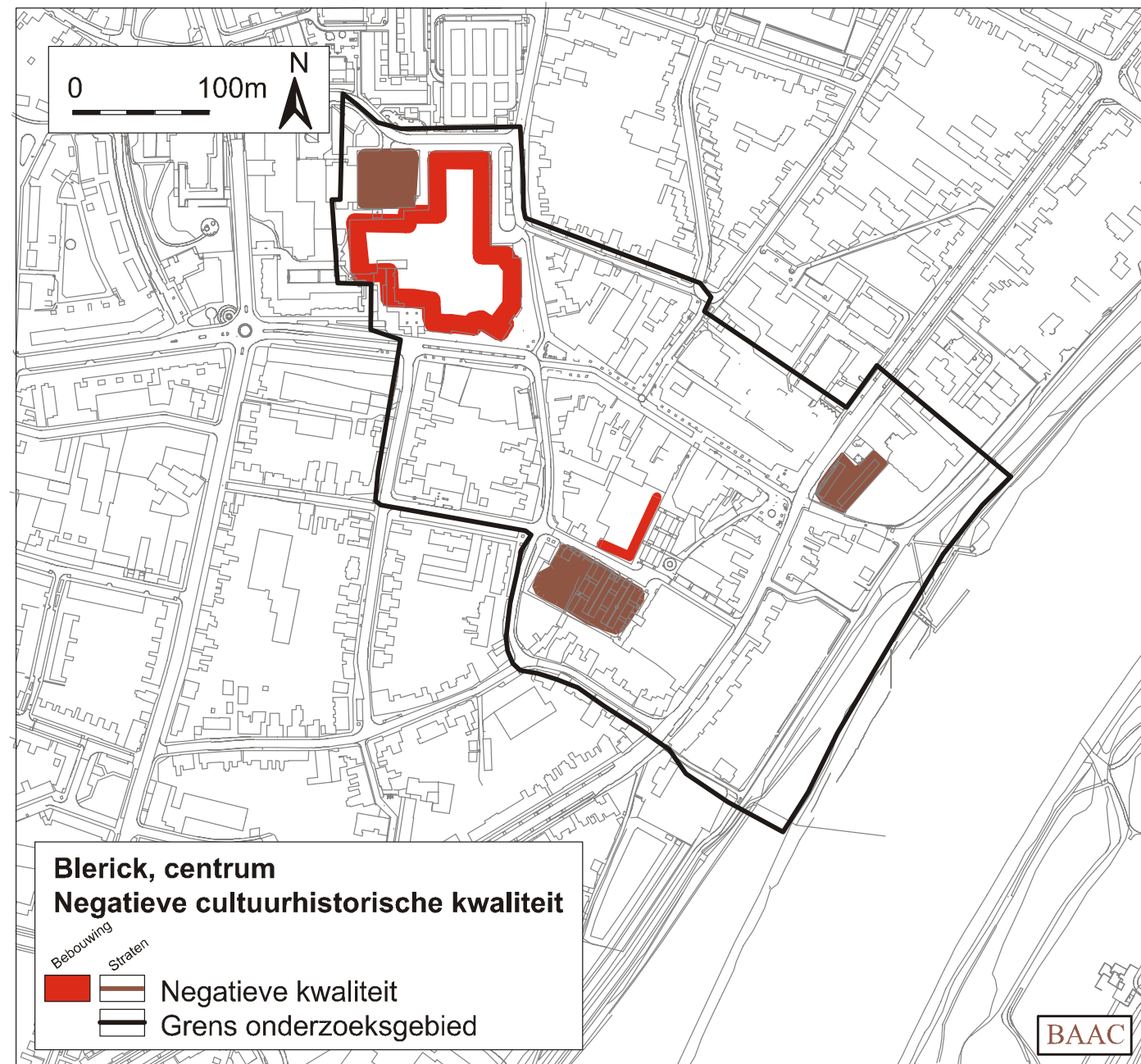
- * Carleypassage (geheel);
- * Carleysplein (geheel).

De bebouwing langs de volgende wegen heeft eveneens op deze basis een indifferente kwaliteitsbeoordeling gekregen:

- * Kloosterstraat (noordzijde nrs. 2 tot en met 4, 32 tot en met 56; zuidzijde nrs. 27-29 en 39 tot en met 55);
- * Steegstraat (oostzijde hoek Laurentiusstraat);
- * Witherenstraat (zuidzijde);
- * Averbodestraat (oostzijde nrs. 1 tot en met 13 en 37 tot en met 39);
- * Eerste Graaf van Loonstraat (oostzijde nrs. 2 tot en met 14; westzijde nrs. 1 tot en met 3);
- * Laurentiusstraat (noordzijde, nrs. 90 tot en met 96).

- Conclusie

Deze wegen en objecten kunnen goeddeels in de huidige toestand gehandhaafd worden. Overwogen kan worden om zo mogelijk de binding met de oudere structuur nog te versterken, door middel van schaal en vorm.



5.3.4 Negatieve cultuurhistorische kwaliteit

- Omschrijving

De negatieve cultuurhistorische kwaliteit is gebaseerd op deze uitgangspunten:

- * nieuwe straten en structuren die zich niet of nauwelijks aanpassen aan en inpassen in de historische situatie;
- * parkeerterreinen;
- * nieuwbouw die zich qua schaal, rooilijn en vormgeving niet of nauwelijks aanpassen aan en inpassen in de historische situatie.

- Locaties

De volgende wegen hebben op basis hiervan een negatieve kwaliteitsbeoordeling gekregen:

- * Laurentiusplein (geheel);
- * Antoniuslaan (hoek Helling/Antoniusplein/Kloosterstraat).

De bebouwing langs de volgende wegen heeft eveneens op deze basis een indifferente kwaliteitsbeoordeling gekregen:

- * Witherenstraat (noordzijde);
- * Pepijnstraat (westzijde);
- * Van Bornestraat (zuidzijde);
- * Laurentiusstraat (noordzijde nrs. 10 tot en met 56);
- * Carleysplein (westzijde nrs. onbekend);
- * de Staay en omgeving.

- Conclusie

Er zou naar gestreefd moeten worden om de aangegeven straten en gebouwen een schaal en vorm te geven, die meer recht doet aan de historische context waarin ze zijn opgenomen.

5.4 Samenvatting en aanbevelingen

De oude kern van Blerick heeft de afgelopen honderd jaar een aantal ingrijpende veranderingen ondergaan. Omstreeks 1900 is de laat-middeleeuwse kerk in de kern van het dorp afgebroken en vervangen door een enorme neo-gotische. Verder is de van oudsher agrarische bebouwing langzamerhand gewijzigd in grotere panden voor de middenstand. Daarmee ging het landelijke karakter van het dorp geleidelijk teloor, terwijl de kleinschaligheid behouden bleef.

Vervolgens heeft de Tweede Wereldoorlog, met name in het jaar 1944, een gedeeltelijke verwoesting van het historische dorpsbeeld tot gevolg gehad. Er is daarna overwegend grootschaliger nieuwbouw tot stand gekomen, zoals in de kern van het dorp een nieuwe kerk met een groot plein ervoor. Ook de Kloosterstraat kreeg tamelijk eenvormige en hoge nieuwbouw.

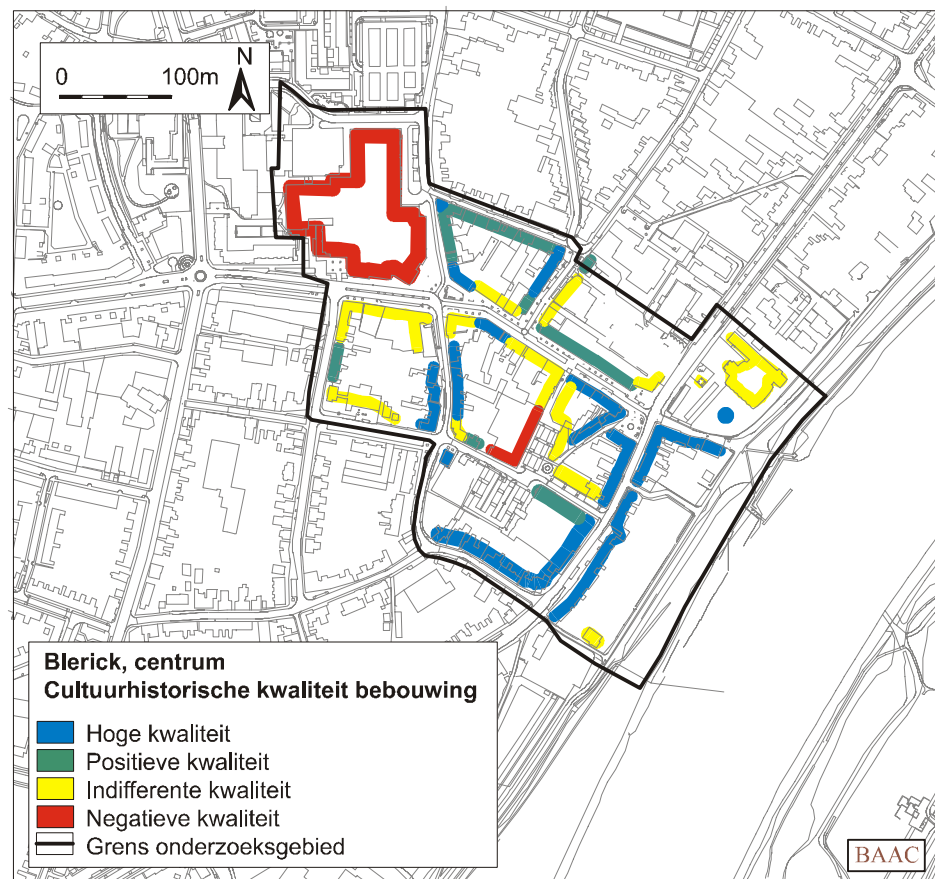
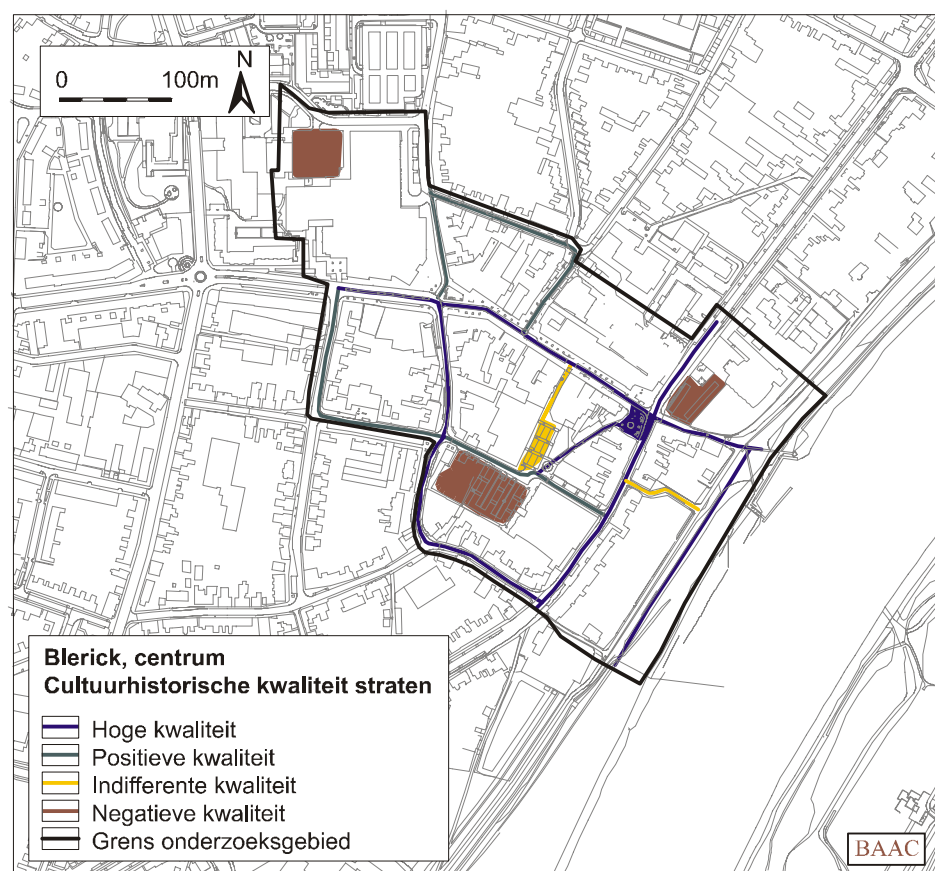
Dit zette een proces in gang dat met name vanaf de jaren 1970 tot een ingrijpende vernieuwingsdrang heeft geleid. Grote gebouwen voor warenhuizen, winkelpassages en supermarkten ontkennen de historische structuren en staan als molochs in het dorpsbeeld. In het kader van de verdichting en de bereikbaarheid zijn open terreinen bebouwd of voorzien van parkeerplaatsen. De oudere delen hebben geleden onder gebrek aan aandacht en zelfs enige verwaarlozing. Zeker de nieuwbouw uit de laatste jaren van de 20ste eeuw heeft nauwelijks meer aansluiting op de oudere situatie.

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt verdienen de volgende aanbevelingen aandacht:

- * de oude wegenstructuur handhaven en als historisch relict zo mogelijk herkenbaar benadrukken;
- * de kleinschalige, historische bebouwing respecteren en behoud stimuleren;
- * nieuwbouw aansluiten op de bestaande schaal en veelvormigheid;
- * historische open ruimten, zoals de achterterreinen tussen de Pontanusstraat en de Sint-Hubertusstraat, en tussen de Kloosterstraat en de Urbanusstraat, niet volbouwen;
- * het Laurentiusplein herinrichten of zelfs herbestemmen;
- * de Witherenstraat herinrichten;
- * “de Staay” en omgeving herinrichten;
- * verkeersstromen sturen, zodat het winkelgebied en de straten met historische bebouwing verkeersluwer kunnen worden.

Vanuit archeologisch standpunt verdient het volgende aandacht:

- * in een vroeg stadium voor de planvorming voor bodemverstorende werkzaamheden, een stapsgewijs vooronderzoek in de vorm van boringen en proefsleuven;
- * indien archeologische resten aanwezig zijn streven naar behoud van deze resten;
- * indien behoud niet mogelijk is het uitvoeren van een definitief archeologisch onderzoek.



6 Bijlagen

6.1 Bijlage I (Archeologische vondsten)

Archeologische vondsten in en in de omgeving van het onderzoeksgebied.

- 1 Romeinse munt, gevonden in de Maas. (ROB waarnemingsnummer 29410).
- 2 Crematiegraven met crematieresten en inhumatiegraven (grafveld), waarschijnlijk vroege middeleeuwen. (ROB waarnemingsnummer 215004)
- 3 Nederzettingssporen eind 7de, begin 8ste eeuw (o.a. hutkom). (Schotten 1995, p.24-27)
- 4 Opgraving middeleeuwse kerk. Coördinaten volgens ROB archief maar waarschijnlijk onjuist, zie 7. (ROB waarnemingsnummer 27346)
- 5 Nederzettingssporen 11de eeuw (o.a. huisplattegrond). (Schotten 1995, p. 32-36)
- 6 Nederzettingssporen 11de eeuw (o.a. huisplattegrond), zie ook 5. (Schotten 1995, p. 32-36; ROB waarnemingsnummer 37270)
- 7 Restanten middeleeuwse Lambertuskerk, opgegraven 1949. Zie ook 4
- 8 Nederzettingssporen 11de eeuw (o.a. huisplattegrond). (ROB waarnemingsnummer 37260) (identiek aan 9 en 10)
- 9 Nederzettingssporen 11de eeuw (Schotten 1995, p. 36)
- 10 Nederzettingssporen 11de eeuw (Schotten 1995, p. 36).

6.2 Bijlage II (Wijziging straatnamen)

Ten gevolge van de samenvoeging van Blerick en Venlo moesten straatnamen die dubbel waren gewijzigd worden. In Blerick werd het overgrote deel van de namen veranderd:

<u>Oude naam</u>	<u>Nieuwe naam</u>
Markt	Antoniusplein
Brugstraat	Frederik Hendrikstraat
Schoolstraat	St. Hubertusstraat
Julianastraat	Van Bornestraat
Broekstraat	Pepijnstraat
Stationsstraat	1 ^{ste} en 2 ^{de} Graaf van Loonsstraat
Nieuwstraat	Schenck van Nijdeggenstraat
Spoorstraat	Fort St. Michielstraat
Hoogeweg	Sebastiaansweg
Kerkhofweg	Van Stockhemstraat
Kranenveldweg	Van Boerlostraat
Maasstraat	Helling
Grote Molenstraat	Averbodestraat
Kleine Molenstraat	Tiendstraat
Panhuisstraat	Nieuwborgstraat
Begijnengang	Rugerusgang
Mariastraat	Pastoor Goossensstraat
Havenstraat	Victor de Stuersstraat

6.3 Bijlage III (Literatuur)

- J.W.J. Berghs, e.a. (red.), *Monumenten in Venlo en Blerick*, Venlo 1993.
- K. Berghs (red.), *Venlo, Blerick, Tegelen, Belfeld. De ontwikkeling van stad en streek*, Venlo 2001.
- *Blerick in beelden. Van dorp tot stadsdeel 1940-1990*, z.p. 1990.
- *Blerick in grootmoeders tijd*, Zaltbommel 1995.
- Croonen Adviseurs, *Centrumplan Blerick. Gemeente Venlo*, 's-Hertogenbosch 1997.
- E. van Ermen, *Het kaartboek van Averbode 1650-1680*, Brussel 1997.
- *Gemeentewerken 75 jaar in Venlo*, Venlo 1986.
- P. Glazema, 'Archeologische kroniek van Limburg', in: *Publications de la Société Historique dans le Limbourg*, jaargang 84, 1948.
- G. Gommans, *Blariacum, Blerke, Blerick*, Blerick 1978
- J. Grubben, *Een levende parochie. 100 jaar Anthoniusparochie Blerick*, Blerick 2000.
- J. Grubben e.a., *En toen ging de schoolbel. Vier eeuwen lager onderwijs in Blerick*, Blerick 1991.
- W. Th. M. Hendriks, *Blerick een Pleysantigh Huys. Pastorie en pastoors in een Noordlimburgse parochie*, Blerick 1978.
- F. Hermans, *Historische stedenatlas van Nederland. Aflevering 6 Venlo*, Delft 1999.
- F. van Horne e.a., '40 Van oever naar oever 45'. *Inval verzet, luchtoorlog en bevrijding tussen Noordervaart en Maas*.
- J.H.A. Mialaret, De provincie Limburg. Tweede stuk: Noord-Limburg. In: *De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst. Geïllustreerde beschrijving, Deel V.*, Den Haag 1937
- MIP Limburg. Rapport Venlo. Deel 6. Een inventarisatie van bouwkundige structuren en relictten uit 1850-1940.
- Gemeente Venlo, *Nota Stadsbeelden*, Venlo 1997.
- J. Schotten, *Tussen Rome en Gelre. Een archeologische verkenning van Middeleeuws Venlo en Blerick*, Venlo 1995.